

ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΗ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΗΣ ΕΚΔΗΛΩΣΗΣ

*“Καταγραφή και διερεύνηση της σημασίας των
σχολικών χώρων και των κτιριακών υποδομών,
που συντελούν και αρμόζουν στην ολόπλευρη
ανάπτυξη των παιδιών προσχολικής και
σχολικής ηλικίας ”*

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 26 ΜΑΪΟΥ 2023

ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΗ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΗ ΕΚΔΗΛΩΣΗ

«Καταγραφή και διερεύνηση της σημασίας των σχολικών χώρων και των κτιριακών υποδομών, που συντελούν και αρμόζουν στην ολόπλευρη ανάπτυξη των παιδιών προσχολικής και σχολικής ηλικίας»

ΚΑΛΕΣΜΕΝΟΙ ΟΜΙΛΗΤΕΣ:

Ομότιμος Καθηγητής Γερμανός Δημήτριος

Τμήμα Επιστημών Προσχολικής Αγωγής και Εκπαίδευσης του
Α.Π.Θ.

Διδάσκουσα Χρονάκη Μυρτώ

Τμήμα Αρχιτεκτονικής του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 26 ΜΑΪΟΥ 2023

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΔΟΕ: ΘΑΝΑΣΗΣ ΚΙΚΙΝΗΣ

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΔΟΕ (Θ. ΚΙΚΙΝΗΣ): Συνάδελφοι, καλησπέρα. Παρασκευή 26 Μαΐου 2023, 22η διαδικτυακή εκδήλωση της ΔΟΕ συνολικά για τη διετία και τελευταία για τη φετινή σχολική χρονιά.

Πριν το ξεκίνημα της αποψινής διαδικτυακής εκδήλωσης της ΔΟΕ θα ήθελα να κάνω μια αναφορά, θα μου επιτρέψετε, σε ένα γεγονός που νομίζω ότι ως εκπαιδευτική κοινότητα θα έπρεπε να μας ανησυχεί ιδιαίτερα. Το κυνήγι μαγισσών και τον κανιβαλισμό τον οποίο υφίσταται συνάδελφος που τόλμησε να δείξει στους μαθητές της μία ταινία η οποία είναι από μια επίσημη πλατφόρμα στην οποία συνεργάζεται και το Υπουργείο Παιδείας και η οποία ενέργεια χρησιμοποιήθηκε ποικιλοτρόπως και τελείως εκτός των εκπαιδευτικών σκοπών και με συκοφαντικό τρόπο, θα μου επιτρέψετε, για να

αναπτυχθεί ένας λόγος ο οποίος είναι τελείως έξω απ' την εκπαίδευση και δυστυχώς είναι τελείως ενάντια στις εκπαιδευτικές ανάγκες των μαθητών.

Ελπίζουμε η κατάληξη να είναι αυτή που θα πρέπει να είναι, δηλαδή να δικαιωθεί πλήρως η εκπαιδευτικός στην επιλογή της και οι εκπαιδευτικοί να μην κυνηγιούνται και να μην καταδιώκονται και να μην διώκονται, όπως αποδεικνύεται, όταν τολμούν να δείξουν στους μαθητές τους αυτά που θα πρέπει να γνωρίζουν σύμφωνα μάλιστα και με τα προγράμματα του Υπουργείου Παιδείας, που έχει, υποτίθεται, προχωρήσει σε συγκεκριμένες αλλαγές στα αναλυτικά προγράμματα μέσω των εργαστηρίων δεξιοτήτων, αλλά απ' ό,τι φαίνεται τα όρια της ελευθερίας μας και τα όρια της ανεκτικότητάς μας είναι πάρα πολύ στενά.

Τώρα, βρισκόμαστε απόψε σε μία διαδικτυακή εκδήλωση, την τελευταία για τη φετινή σχολική χρονιά, που έχει τον τίτλο: «Καταγραφή και διερεύνηση της σημασίας των σχολικών χώρων και των κτιριακών υποδομών, που συντελούν και αρμόζουν στην ολόπλευρη ανάπτυξη των παιδιών προσχολικής και σχολικής ηλικίας».

Είναι ένα θέμα το οποίο νομίζω ότι το αντιμετωπίζουμε σχεδόν όλοι, με την έννοια ότι γνωρίζουμε πάρα πολύ καλά ότι η κατάσταση των κτιρίων στο ελληνικό δημόσιο σχολείο είναι αρκετά δύσκολη και χρειάζεται πάρα πολλή δουλειά για να μπορέσουμε να φτάσουμε σε ένα επίπεδο που να εξυπηρετεί τις βασικές ανάγκες των μαθητών μας.

Ιδιαίτερα το πρόβλημα αναπτύχθηκε, φανερώθηκε στα τελευταία χρόνια με την θεσμοθέτηση της δίχρονης υποχρεωτικής προσχολικής αγωγής, κάτι για το οποίο ο κλάδος μας έδωσε έναν τιτάνιο αγώνα και τον κέρδισε, όμως βρισκόμαστε ήδη στον 4^ο χρόνο εφαρμογής της και ο ορίζοντας της εξαετίας που έθετε η νομοθεσία για τον εκσυγχρονισμό των κτιρίων και την απόδοση κτιρίων κατάλληλων για νηπιαγωγείο στους μαθητές μας, κινδυνεύει να παρέλθει άπρακτος.

Η λύση που έχει βρεθεί μέχρι τώρα, πέρα από τη συνέχιση της στέγασης σε κτίρια με πολλά ερωτηματικά για την καταλληλότητά τους, σε κτίρια ενοικιαζόμενα πάλι με πολλά ερωτηματικά, ήταν τα κοντέινερ τα οποία μπορούν να χρησιμεύουν για ένα πολύ περιορισμένο χρονικό διάστημα αλλά

σίγουρα δεν μπορούν να αποτελέσουν τη λύση και δεν είναι η λύση, για να μπορέσει να εξυπηρετηθεί το μαθητικό δυναμικό της χώρας μας.

Θεωρούμε ότι με τη σημερινή συζήτηση θα αναδειχθούν πολλές πτυχές του θέματος και είμαστε ιδιαίτερα ευτυχείς που έχουμε μαζί μας τον κ. Δημήτρη Γερμανό, Ομότιμο Καθηγητή του Τμήματος Επιστημών Προσχολικής Αγωγής και Εκπαίδευσης του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου και την κα Μυρτώ Χρονάκη, Διδάσκουσα στο Τμήμα Αρχιτεκτονικής του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας. Περιμένουμε να τους ακούσουμε με ιδιαίτερο ενδιαφέρον, τους ευχαριστούμε πάρα πολύ που είναι μαζί μας απόψε και που θα είναι μαζί μας και στην εκδήλωση που θα πραγματοποιήσει και το βασικό του κομμάτι θα είναι και το σημερινό ζήτημα αλλά και η ασφάλεια των σχολικών χώρων, την Τετάρτη 31 Μαΐου, η ΔΟΕ στην Καρδίτσα, σε μία δια ζώσης εκδήλωση.

Περιμένω να τους ακούσουμε, λοιπόν, με ιδιαίτερο ενδιαφέρον, τους ευχαριστούμε που είναι μαζί μας και μπορούν να ξεκινήσουν. Κύριε Γερμανέ, σε σας πρώτα ο λόγος, σας ευχαριστούμε πολύ για την παρουσία σας.

Δ. ΓΕΡΜΑΝΟΣ: Ευχαριστώ και εγώ. Χαίρομαι που είμαι μαζί σας. Εγώ θα σας μιλήσω για ένα βασικό θέμα, δεν ξέρω αν όλα είναι καλά, είναι εντάξει από άποψη... Πολύ ωραία. Θα σας μιλήσω για ένα βασικό θέμα το οποίο είναι χρόνιο πρόβλημα της ελληνικής εκπαίδευσης, είναι ότι ο χώρος που προσφέρει το σχολείο στο παιδί, που τον έχει σχεδιάσει για το παιδί, αναρωτιόμαστε κατά πόσον μπορεί να είναι χώρος που οικειοποιείται το παιδί, αν μπορεί να είναι χώρος που θεωρείται χώρος του παιδιού.

Αυτό είναι βασικό χαρακτηριστικό, το παιδί να έχει χώρο που θεωρεί δικό του και είναι εξοικειωμένο με αυτόν, για να μπορεί να αποδίδει καλύτερα στη μαθησιακή διαδικασία, αυτό είναι διαπιστωμένο από έρευνες γενικά σε παγκόσμιο επίπεδο.

Για να δούμε, λοιπόν, τι θα σας δείξω εγώ σήμερα; Θα κάνω μία μικρή ανασκόπηση του τι συμβαίνει σήμερα, από πού προέρχεται αυτό που συμβαίνει σήμερα και θα προχωρήσω σε μία πρόταση, η οποία εστιάζεται στο πώς τις αίθουσες των στοκ κτιρίων που έχουμε σήμερα, το στοκ αιθουσών που έχουμε σήμερα, πώς μπορούμε να τον μετατρέψουμε ώστε να προσαρμοστεί στις σύγχρονες απαιτήσεις μιας διδακτικής μεθόδου και στις

σύγχρονες απαιτήσεις από ψυχολογική και παιδαγωγική άποψη που έχουνε σχέση με τη συμμετοχή των μαθητών.

Ο χώρος, λοιπόν, στο ελληνικό σχολείο όπως προέρχεται από τα κτίρια, όπως βρίσκεται στα κτίρια που παραδίδονται στις σχολικές μονάδες, έχει τις ρίζες του σε ένα μοντέλο αίθουσας διδασκαλίας του 1895. Το βλέπετε αριστερά επάνω στην οθόνη και βλέπετε και τη φωτογραφία μιας σημερινής αίθουσας διδασκαλίας, τυπικής αίθουσας διδασκαλίας, βλέπετε τις ομοιότητες ανάμεσα στη διάταξη των θρανίων, στη θέση εκπαιδευτικού και μαθητών, στον φωτισμό, στη θέση του πίνακα, όλα αυτά είναι, δηλαδή, θέσεις που ορίζουν δυνατότητες επικοινωνίας και αλληλεπίδρασης μέσα στην τάξη οι οποίες είναι οι ίδιες βλέπουμε από το πρώτο μοντέλο έως τη σημερινή ισχύουσα κατάσταση.

Οι ομοιότητες, λοιπόν, στη διαρρύθμιση και την αισθητική του χώρου δείχνουν τις ομοιότητες στη χρησιμοποίηση του χώρου. Χρησιμοποίηση του χώρου, με άλλα λόγια στον τρόπο που λειτουργεί η σχολική τάξη. Βλέπετε διάταξη θρανίων, θέσεις εκπαιδευτικού, προσανατολισμούς και όλα τα χαρακτηριστικά που σας είπα, 1903 πάνω αριστερά - 1980, την ώρα της εξέτασης του μαθήματος και μία σημερινή τάξη σε ώρα διαλείμματος πριν ξεκινήσει το μάθημα. Βλέπετε τις ομοιότητες που υπάρχουν.

Επιπλέον το άλλο χαρακτηριστικό της ελληνικής εκπαίδευσης είναι ότι τα χαρακτηριστικά της αίθουσας διδασκαλίας είναι τα ίδια για το δημοτικό, το γυμνάσιο και το λύκειο, δηλαδή δεν υπάρχει καμία διαφοροποίηση ανάλογα με την ηλικία και το γνωστικό αντικείμενο. Αυτό σημαίνει ότι όλα τα γνωστικά αντικείμενα διδάσκονται με τον ίδιο τρόπο, τουλάχιστον έτσι θεωρείται απ' αυτούς που μας προσφέρουν τον σχολικό χώρο, άσχετα τι καταφέρνουν και κάνουν οι εκπαιδευτικοί με τη δική τους εφευρετικότητα και δημιουργικότητα μέσα στην τάξη.

Βλέπουμε αριστερά εκεί την αίθουσα του 1903, την αίθουσα του 1970 στη μέση και την τυπική σημερινή αίθουσα, όπου η περιοχή εξέτασης του μαθητή και παράδοσης του νέου μαθήματος οφείλεται στα θρανία των μαθητών, τη θέση και ο προσανατολισμός, οι διάδρομοι κυκλοφορίας και η έδρα του εκπαιδευτικού είναι κάθε φορά τα ίδια, άσχετα αν αλλάζουν η αισθητική των ανθρώπων και των χώρων.

Αυτό οφείλεται στο ότι εξυπηρετούν ακριβώς το ίδιο μοντέλο διδασκαλίας από το 1895. Αυτό το μοντέλο διδασκαλίας είναι η λεγόμενη συνδιδασκτική μέθοδος διδασκαλίας η οποία είναι επικεντρωμένη στον δάσκαλο, στο ότι ο μαθητής έχει παθητικό ρόλο ή κατευθυνόμενο πολύπλευρο ρόλο, η εργασία στην τάξη είναι κατά κύριο λόγο ατομική και ότι τα περισσότερα γνωστικά αντικείμενα προσεγγίζονται διδακτικά με τον ίδιο ουσιαστικά τρόπο.

Στις φωτογραφίες αυτές βλέπουμε, ιδίως στη φωτογραφία την πιο πρόσφατη, την έλλειψη του ενδιαφέροντος των μαθητών για την εκπαιδευτική διαδικασία. Δεν οφείλεται στο πώς δίδασκε ο δάσκαλος, οφείλεται στο ότι το σύστημα με το οποίο λειτουργούσε η τάξη δεν προέβλεπε ιδιαίτερη συμμετοχή των παιδιών και μάλιστα καμία θέση για την αυθόρμητη συμμετοχή τους πάντα στο πλαίσιο της εκπαιδευτικής διαδικασίας και άρα λοιπόν δεν υπήρχε κάτι που θα συντηρούσε το ενδιαφέρον των παιδιών από βιωματική άποψη. Αυτός είναι και ο λόγος που βλέπουμε αυτή την κατάσταση.

Το παραδοσιακό, λοιπόν, μοντέλο αίθουσας διδασκαλίας έχει ένα άλλο χαρακτηριστικό. Ότι όπως σας είπα ο χώρος για το παιδί είναι ανεξάρτητος από τη χρονική περίοδο, πάντα όλες αυτές τις δεκαετίες βρισκόμαστε στο ίδιο μοντέλο, ανεξάρτητος από την ηλικία του παιδιού και το μέγεθος της αίθουσας. Στο ελληνικό, λοιπόν, μοντέλο ο χώρος που αντιστοιχεί στο παιδί, τον βλέπουμε στο μεσαίο σκίτσο, είναι όσο πιάνει το μισό του θρανίου και η θέση που κάθεται μπροστά στο θρανίο του. Και βλέπουμε με το κόκκινο ορθογώνιο δεξιά να επισημαίνεται αυτός ο χώρος και στην πρότυπη αίθουσα διδασκαλίας του 1895 και στη σημερινή. Είναι, δηλαδή, πράγματα που δείχνουν ότι υπάρχει μία αρχιτεκτονική υστέρηση στο σχολικό μοντέλο η οποία αντιστοιχεί και σε μία υστέρηση στον τρόπο διδασκαλίας με τον οποίον υποτίθεται ότι πρέπει να λειτουργεί αυτό το μοντέλο χώρου στο ελληνικό σχολείο.

Καταλήγουμε, λοιπόν, στο να έχουμε, βλέπετε τις φωτογραφίες πριν από τις παρεμβάσεις που κάναμε στα σχολεία, καταλήγουμε να έχουμε έναν χώρο για το παιδί, ο οποίος είναι ιδρυματικός. Είναι ιδρυματικός όχι μόνο επειδή είναι παραμελημένος τις περισσότερες φορές, αλλά και γιατί ακόμα και όταν είναι σε καλή κατάσταση απουσιάζουν τα χαρακτηριστικά της παιδικής ηλικίας. Βλέπετε αριστερά την αίθουσα στο νυχτερινό γυμνάσιο Θεσσαλονίκης,

το 1^ο δημοτικό σχολείο της Καλαμαριάς και στο 2^ο νηπιαγωγείο Συκεών πριν από τον ανασχεδιασμό που κάνανε.

Βλέπετε τα χαρακτηριστικά της παιδικής ηλικίας είναι απόντα. Είναι κάποια σταγμένα και παρωχημένα χαρακτηριστικά της εκπαιδευτικής διαδικασίας τα οποία δεν έχουν καμία σχέση με τις σύγχρονες μεθόδους, ιδίως με την συνεργατική μάθηση, που είναι πλέον και η επίσημη μέθοδος, νομίζω, στο ελληνικό σχολείο, η συνιστώμενη, εν πάση περιπτώσει.

Άρα, η σημερινή κατάσταση βλέπει ότι έχουμε δύο επείγουσες ανάγκες. Η πρώτη ανάγκη είναι ο εκσυγχρονισμός των υφιστάμενων διδακτηρίων από παιδαγωγική και αρχιτεκτονική άποψη. Γιατί αυτά που κάνουμε κάναμε τόσα χρόνια να τα αποκτήσουμε και δώσαμε τόσα χρήματα και άρα λοιπόν δεν μπορεί να τα πετάξουμε και να κάνουμε καινούργια. Και βέβαια χρειάζεται η κατασκευή νέων διδακτηρίων ώστε να υπάρξει ποσοτική και ποιοτική επάρκεια σχολικών χώρων για το μαθητικό πληθυσμό.

Εγώ σ' αυτή την παρουσίαση σήμερα θα σταθώ στο πρώτο θέμα που είναι ο εκσυγχρονισμός. Πώς μπορεί να γίνει αυτός ο εκσυγχρονισμός του στοκ αιθουσών διδασκαλίας τις οποίες έχουμε σήμερα. Πώς θα γίνει, λοιπόν, η μετατροπή των υφιστάμενων διδακτηρίων σε σύγχρονα μαθησιακά περιβάλλοντα.

Σ' αυτό η έρευνα που κάνουμε στο Τμήμα Επιστημών Προσχολικής Αγωγής και Εκπαίδευσης του Αριστοτελείου, κατέληξε στην πρόταση για τη μέθοδο του παιδαγωγικού σχεδιασμού του χώρου, η οποία εφαρμόστηκε πιλοτικά σε 42 σχολικά κτίρια στην Ελλάδα και την Κύπρο και έχει να δείξει τα αποτελέσματα και τις δυνατότητες που θα σας πω στα επόμενα λεπτά.

Αυτή η μέθοδος είναι μία μέθοδος που μπόρεσε και λειτούργησε με την υφιστάμενη πραγματικότητα των εκπαιδευτικών, δεν χρειάστηκε, δηλαδή, κάποια ιδιαίτερη επιμόρφωση πέραν κάποιων βασικών χαρακτηριστικών για τη συνεργατική μάθηση και τον τρόπο που μπορεί να αξιοποιηθεί η προτεινόμενη αίθουσα διδασκαλίας στο πλαίσιο της καθημερινής διδακτικής πράξης του εκπαιδευτικού. Βλέπουμε αριστερά ένα τέτοιο μοντέλο χώρου, θα τα εξηγήσουμε αμέσως.

Η μέθοδος, λοιπόν, του παιδαγωγικού σχεδιασμού του χώρου συσχετίζει τις γνωστικές και ψυχοκοινωνικές απαιτήσεις της μαθησιακής διαδικασίας με τα χαρακτηριστικά ηλικία και τα χαρακτηριστικά ηλικίας και τα κέντρα ενδιαφέροντος του μαθητή με τον αρχιτεκτονικό σχεδιασμό των χώρων. Βλέπουμε στη φωτογραφία δεξιά μία αίθουσα διδασκαλίας στο 2^ο δημοτικό σχολείο Σταυρούπολης πριν από την παρέμβαση και το πώς έγινε αριστερά. Βλέπουμε ότι ο χώρος...

(Κλειστά πρακτικά)

Μ. ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗΣ: Μάλλον κάποιο πρόβλημα έχει με τη σύνδεση ο κ. Γερμανός, ελπίζω να ξανασυνδεθεί σε λίγο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΔΟΕ (Θ. ΚΙΚΙΝΗΣ): Θα περιμένουμε λίγο να ξανασυνδεθεί νομίζω, γιατί προφανώς κάποιο... Νάτος, νομίζω μπαίνει.

Δ. ΓΕΡΜΑΝΟΣ: Ναι, αποκαταστάθηκε η επικοινωνία;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΔΟΕ (Θ. ΚΙΚΙΝΗΣ): Σας ακούμε τώρα, ναι. Και σας βλέπουμε.

Δ. ΓΕΡΜΑΝΟΣ: Ναι, ναι. Πολύ ωραία. Συνεχίζω λοιπόν.

Έλεγα ότι η μέθοδος συσχετίζει τις γνωστικές και ψυχοκοινωνικές απαιτήσεις της μαθησιακής διαδικασίας καθώς και τα χαρακτηριστικά της ηλικίας και τα κέντρα ενδιαφέροντος του μαθητή με τον αρχιτεκτονικό σχεδιασμό. Και βλέπουμε αριστερά η κατάσταση πριν από την παρέμβαση ήτανε στη δεξιά πλευρά της οθόνης, βλέπουμε πώς έγινε, με ένα καθιστικό και περιοχές εργασίας σε μικρές ομάδες ή ατομικά, θα την εξηγήσω πολύ σύντομα.

Πάμε παρακάτω. Η μέθοδος, λοιπόν, παιδαγωγικού σχεδιασμού προβλέπει ότι ο αρχιτεκτονικός σχεδιασμός δίνει έμφαση σε παιδαγωγικές και ψυχοκοινωνικές παραμέτρους. Ποιες είναι αυτές; Είναι ο τρόπος συνύπαρξης των μαθητών στην τάξη, με τρεις τρόπους μπορούν να συνυπάρξουν στην τάξη: είτε δουλεύοντας το κάθε παιδί μόνο του ατομικά, είτε σε μικρή ομάδα, είτε σε μεγάλη ομάδα - τάξη.

Μας χρειάζεται η ευελιξία και η μεταβλητότητα του χώρου ώστε να προσαρμόζεται ο χώρος στις διδακτικές απαιτήσεις και στη διδακτική πρακτική του εκπαιδευτικού, θέλουμε να υπάρχει αισθητική κατοικία στον χώρο γιατί φάνηκε απ' τις έρευνες ότι αυτό είναι που προτιμούν και με τον

οποίον είναι εξοικειωμένα τα παιδιά, και πρέπει να δίνει χώρο, να παίρνει υπόψη του ο χώρος αναφορές στη φαντασία και τα κέντρα ενδιαφέροντος του παιδιού. Και βέβαια να μπορεί το παιδί να παρεμβαίνει στον χώρο, κάθε φορά όμως στο πλαίσιο της εκπαιδευτικής διαδικασίας με δύο προϋποθέσεις: ότι αυτό που κάνει έχει σχέση με το μάθημα και ότι αυτό που κάνει δεν ενοχλεί τους άλλους. Αυτά αποδείχθηκαν στις έρευνες ότι είναι απολύτως εφικτά.

Ο χώρος, λοιπόν, που προτείνουμε εμείς είναι σαν χαρακτηριστικά έχει ακριβώς τα αντίθετα απ' αυτά τα οποία προβλέπονται από το παραδοσιακό χώρο στην ελληνική σχολική τάξη. Στην επικοινωνία έχουμε τη δυνατότητα για πρόσωπο με πρόσωπο επικοινωνία μεταξύ μαθητών ή μεταξύ ομάδων μαθητών και ο εκπαιδευτικός σε ρόλο συντονιστή και εμπυχωτή, η θέση του σώματος με το χώρο είναι ελεύθερη, για να συμμετέχει ο μαθητής απερίσπαστος στο μάθημα, πάντα με τους δύο περιορισμούς που σας είπα: αυτό που κάνει να έχει σχέση με το μάθημα και να μην ενοχλεί τους άλλους. Βλέπουμε αριστερά διδασκαλία σε ομάδες, κοιτάτε το παιδί πώς κάθεται ξαπλωμένο πάνω στα θρανία του. Αυτό δεν γίνεται για να κάνει τον έξυπνο ή για να παίξει, είναι για να βλέπει καλύτερα τη δουλειά που κάνουν τα παιδιά της ομάδας του στο τετράδιο, κάτω απ' την επίβλεψη του εκπαιδευτικού.

Και βέβαια το παιδί είναι ελεύθερο να διαμορφώνει τόπους στο πλαίσιο του μαθήματος, βλέπουμε ένα κοριτσάκι κάτω που έκανε τη μικροπεριοχή του για να μπορέσει να ασχοληθεί με το βιβλίο που τον ενδιαφέρει για το μάθημα.

Ο χώρος, λοιπόν, είναι πλούσιος σε ερεθίσματα που συνδέονται με τη μάθηση, την ηλικία και την ανάπτυξη του παιδιού, τα ερεθίσματα αυτά προσφέρουν πλούσια οπτική πληροφορία, προσαρμοσμένη στην παιδική ηλικία, στη διαδικασία μάθησης και στο αναλυτικό πρόγραμμα. Βλέπουμε δεξιά μία αίθουσα διδασκαλίας στο 9^ο δημοτικό σχολείο Κιλκίς, χρησιμοποιούνταν σαν αίθουσα πληροφορικής, βλέπουμε την κατάσταση η οποία είναι τραγική και τελείως ξένη προς την ηλικία των μαθητών και τη διαδικασία μάθησης θα έλεγα και πώς έγινε αριστερά. Βλέπουμε την περιοχή για την ομάδα τάξη στο κέντρο, την παρουσία βιβλίων, το χώρο για την εργασία σε μικρές ομάδες ή ατομικά, δεν φαίνεται πολύ καλά γιατί είναι καλύτερο από τον κεντρικό χώρο

και την αισθητική που είναι μία αισθητική πολύ πιο κοντά στην καθημερινή εμπειρία του παιδιού απ' ό,τι μία σχολική αίθουσα με το τυπικό μοντέλο.

Ο δεύτερος στόχος είναι να ακυρωθεί η γραφειοκρατική εικόνα του χώρου που χαρακτηρίζει την κεντρική αίθουσα διδασκαλίας. Ο χώρος πρέπει να δώσει νέες λειτουργικές δυνατότητες στη μαθησιακή διαδικασία, για να γίνονται όλες αυτές οι ευέλικτες μορφές διδακτικής παρέμβασης και συμμετοχής του παιδιού και κυρίως να μιλήσει στο συναίσθημα των μαθητών. Αυτό το κάνουμε κυρίως με το χρώμα και την επίπλωση, βλέπετε την αίθουσα του νυχτερινού γυμνασίου Θεσσαλονίκης, είναι ακραίο παράδειγμα και πώς έγινε μετά την παρέμβασή μας με αυτήν τη μέθοδο του παιδαγωγικού σχεδιασμού του χώρου.

Ο τρίτος στόχος, κάτι που υπάρχει πολύ σπάνια το έχω δει στις έρευνές μου στο ελληνικό σχολείο είναι η διαμόρφωση και η χρησιμοποίηση του χώρου να συνδέεται με ένα αίσθημα ευχαρίστησης επειδή βρίσκομαι στην τάξη μου. Αυτό το πράγμα μπορεί να επιδιωχθεί με τη διαμόρφωση του χώρου, βλέπουμε πώς ήταν η αίθουσα στο 1^ο δημοτικό σχολείο Καλαμαριάς, την 1^η δημοτικού, στη μικρή εικόνα στο κέντρο και το πώς έγινε. Αλλά έχει μεγάλη σχέση και με το πώς ο εκπαιδευτικός χειρίζεται την εκπαιδευτική διαδικασία και κατά πόσον ότι διεκπεραιώνει με έναν τρόπο ο οποίος να είναι οικείος στα παιδιά και να τους δίνει τη δυνατότητα συμμετοχής, βλέπετε ένα στιγμιότυπο από μία τέτοια περίπτωση στην κάτω δεξιά εικόνα.

Επίσης άλλος στόχος είναι ο χώρος να συμβάλλει στην ανάπτυξη κοινωνικών και μαθησιακών δεξιοτήτων, αυτό δεν είναι γενικό και αόριστο, γίνεται χάρη της δυνατότητας επικοινωνίας και αλληλεπίδρασης και τις βιωματικές εμπειρίες που προσφέρει και στη δυνατότητα για διαμόρφωση εκπαιδευτικών τόπων, δηλαδή μικροπεριβαλλόντων προσαρμοσμένων στο παιδί, που προσφέρουν η διαρρύθμιση και ο τρόπος χρησιμοποίησης του χώρου.

Ένα τέτοιο παράδειγμα βλέπουμε στην εικόνα αριστερά, είναι ένα καθιστικό σε μία αίθουσα του παιδικού κέντρου του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, απευθύνεται στην προσχολική ηλικία, όπου βλέπουμε πως τα παιδιά μπορούν να λειτουργήσουν σε τρεις εστίες ομαδικής λειτουργίας, αριστερά, στο κέντρο και δεξιά αυτής της κατασκευής, ή μπορεί να καθίσουν όλα μαζί και να παρακολουθούνε μία παρουσίαση που θα τους κάνει ένα παιδί

ή ο εκπαιδευτικός ο οποίος είναι στο επίπεδο του δαπέδου της αίθουσας, ακριβώς μπροστά τους. Και δεξιά βλέπουμε βέβαια έναν λαβύρινθο ο οποίος είναι στο ένα συγκρότημα νηπιαγωγείων Θεοχάρης Μαναβής στη Θεσσαλονίκη, ανασχεδιασμένο από μας, όπου τα παιδιά παίζουνε αυθόρμητο παιχνίδι αλλά μπορεί αυτός ο χώρος να χρησιμοποιηθεί εναλλακτικά και σαν διδακτικό περιβάλλον για μάθηση εννοιών προσανατολισμού π.χ.

Ένας άλλος στόχος είναι ο αρχιτεκτονικός σχεδιασμός, όπως σας είχα πει, να συνδέει τον χώρο με τον κόσμο της φαντασίας του παιδιού. Χάρη στο ότι ο αρχιτέκτονας έχει προβλέψει ότι υπάρχουν χώροι μέσα στην αίθουσα που το παιδί θα μπορεί να διαμορφώσει το δικό του μικροπεριβάλλον. Βλέπετε αριστερά στο παιδικό κέντρο του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, κάτω από μία εσοχή που μας παραδόθηκε στην αίθουσα κάτω απ' τα παράθυρα, που φτιάχτηκε ένα μικροπεριβάλλον, τα παιδιά το ονομάσανε η φωλίτσα μας και βλέπετε πώς το χρησιμοποιούνε και εκεί διαβάζουν, συζητάνε σε πράγματα που έχουν σχέση με το μάθημα.

Βλέπετε έναν άλλο τέτοιο μικροχώρο που υπάρχει στο 2^ο δημοτικό σχολείο Περαιάς, σε μία αίθουσα που είναι σε δύο επίπεδο, έχει ένα πρώτο επίπεδο περίπου μισό μέτρο πιο χαμηλά από το άλλο και σε έναν υπαίθριο χώρο, μία υπαίθρια τάξη, που μπορεί να χρησιμοποιηθεί είτε για διδασκαλία, είτε για αυθόρμητες δραστηριότητες κατά τη διάρκεια του διαλείμματος.

Ελπίζω ο χρόνος να μην έχει κατακρεουργηθεί.

M. ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗΣ: Εντάξει, είμαστε καλά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΔΟΕ (Θ. ΚΙΚΙΝΗΣ): Προχωρήστε, δεν έχουμε θέμα, προχωρήστε.

Δ. ΓΕΡΜΑΝΟΣ: Ωραία. Λοιπόν, δεν έχει σημασία μόνο το πώς οργανώνει ο αρχιτέκτονας τον χώρο, σημασία έχει και το πώς πάει παρέα, πάει πακέτο αυτό, το πώς ο εκπαιδευτικός χρησιμοποιεί τον χώρο, ώστε να μπορέσει να αξιοποιήσει όλες τις δυνατότητες που του προσφέρει.

Άρα λοιπόν θα ήτανε καλό η χρησιμοποίηση του χώρου να περιλαμβάνει και τη δυνατότητα παρεμβάσεων από τα ίδια τα παιδιά για μικρομετατροπές στον χώρο, πάντα όμως με τρόπο που είναι υπό την έγκριση

του εκπαιδευτικού και με τρόπο ο οποίος είναι ενταγμένος στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Αριστερά βλέπουμε έρευνες, δράσεις, μια φωτογραφία από έρευνα δράσης σε νηπιαγωγεία της Θεσσαλονίκης, βλέπουμε τα παιδιά τα οποία μετακινούνε ένα τραπεζάκι για να φτιάξουν μία άλλη εστία για τη λειτουργία της ομάδας τους, επειδή από την εκπαιδευτική διαδικασία όπως αναπτυσσόταν εκείνη τη στιγμή, χρειάστηκε να γίνει αυτή η μετατροπή. Και δεξιά βλέπουμε μία άλλη εικόνα, σε αίθουσα διδασκαλίας νηπιαγωγείου παραδοσιακή αυτή τη φορά, που μετατράπηκε όμως κατά τη χρήση της από μία άλλη έρευνα - δράση, βλέπουμε ότι τα παιδιά που έχουν φτιάξει το μικροπεριβάλλον τους για να παίξουν, για να αναπτύξουν μία δραστηριότητα project, φτιάξανε το μικροπεριβάλλον τους που ταιριάζει στις απαιτήσεις του project.

Άρα λοιπόν, ανακεφαλαιώνοντας, έχουμε μια σειρά από απαιτήσεις της μαθησιακής διαδικασίας, οι οποίες εξυπηρετούνται από τον αρχιτεκτονικό σχεδιασμό του χώρου, όπως προβλέπεται από τη μέθοδο του παιδαγωγικού σχεδιασμού, τις λέω επί τροχάδην: από μαθησιακή άποψη θέλουμε οι τρόποι εργασίας και συνύπαρξης των παιδιών στην τάξη, δηλαδή σε μικρή ομάδα ή ατομικά ή σε μεγάλη ομάδα έτσι να λειτουργεί η τάξη και απ' την άποψη του σχεδιασμού του χώρου προβλέπουμε ότι ο χώρος θα προβλέπει, θα περιλαμβάνει περιοχή για μεγάλη ομάδα, ομάδα τάξη, ή περιοχές και περιοχές για μικρότερες ομάδες, για λειτουργία σε μικροομαδική μορφή ή ατομικά.

Από τη μαθησιακή πλευρά θέλουμε καλλιέργεια του διαλόγου ως μορφής επικοινωνίας και της συνεργασίας ως μορφής αλληλεπίδρασης, από την άποψη του σχεδιασμού του χώρου θέλουμε να οργανωθεί ο χώρος μας σε περιοχές, θα τα δούμε αμέσως μετά, έτσι ώστε να ευνοείται η ανάπτυξη της πρόσωπο με πρόσωπο επικοινωνίας και αλληλεπίδρασης.

Από μαθησιακή πλευρά θέλουμε να υπάρχει ευέλικτη ανάπτυξη της μαθησιακής διαδικασίας, ώστε να είναι εύκολο το πέρασμα από τη μία μορφή μαθησιακής εργασίας, δηλαδή σε μεγάλη ομάδα τάξη ή σε μικρές ομάδες ή ατομικά, απ' τη μία μορφή σχολικής εργασίας στην άλλη.

Από την άποψη του σχεδιασμού του χώρου, ο χώρος που προβλέπουμε πρέπει να είναι ευέλικτος, είναι ευέλικτος, γιατί προβλέπει τη συχνή αναδιάταξη των επίπλων και του εξοπλισμού, ώστε να προσαρμόζεται στις απαιτήσεις της ευέλικτης διδακτικής παρέμβασης και συμμετοχής των παιδιών.

Και τέλος θέλουμε από μαθησιακή άποψη την ενεργητική συμμετοχή του παιδιού στη μαθησιακή διαδικασία, η οποία περιλαμβάνει απ' την άποψη της πρόβλεψης της αρχιτεκτονικής για τον χώρο ότι θα μπορεί το παιδί να αναδιατάσσει πάντα στο πλαίσιο της εκπαιδευτικής διαδικασίας και με την έγκριση του εκπαιδευτικού, να αναδιατάσσει τον χώρο που αρχικά είχε η διαμόρφωση της τάξης, και να τον μικροτροποποιεί φτιάχνοντας τόπους, δηλαδή μικροπεριβάλλοντα, προσαρμοσμένα στα προσωπικά του κίνητρα, στις προσωπικές του μορφές προσέγγισης, την εκπαιδευτική διαδικασία.

Άρα λοιπόν προχωράω πολύ σύντομα με τα επόμενα 3-4 λεπτά να έχω τελειώσει. Προβλέπουμε, λοιπόν, μια σειρά από κανόνες για τη διαμόρφωση του χώρου από τον εκπαιδευτικό σε τρόπο που θα λειτουργεί με τον παιδαγωγικό σχεδιασμό του χώρου.

Ο πρώτος κανόνας είναι: διαμόρφωση του χώρου σε περιοχές δραστηριοτήτων. Βλέπετε το σχέδιο ενός νηπιαγωγείου όπως το διαμορφώσαμε δεξιά και τη φωτογραφία του αριστερά.

Τα κριτήρια με τα οποία οργανώνουμε τον χώρο σε περιοχές δραστηριοτήτων είναι: ο τρόπος συνύπαρξης των παιδιών όπως σας είπα, ο επιθυμητός τρόπος εργασίας σύμφωνα με τον σχεδιασμό του εκπαιδευτικού και τη μαθησιακή διαδικασία και οι διδακτικές απαιτήσεις του προγράμματος, που προβλέπει το αναλυτικό πρόγραμμα, το οποίο είμαστε υποχρεωμένοι, είστε υποχρεωμένοι να ακολουθήσετε.

Ο δεύτερος κανόνας είναι να διαμορφώνουμε ευέλικτους χώρους μάθησης, εδώ βλέπουμε, λοιπόν, μία υπαίθρια τάξη σε ένα δημοτικό σχολείο στο Ελληνικό στην Αθήνα, είναι ένα μικροπεριβάλλον το οποίο μπορεί να χρησιμοποιηθεί είτε για να κάνει ο εκπαιδευτικός μάθημα με την τάξη του σε ύπαιθρο, τα δέντρα που είναι στους χώρους αριστερά έχουν μεγαλώσει σήμερα και είναι όπως τα δένδρα δεξιά και είναι πολύ όμορφα για το περιβάλλον, αλλά ταυτόχρονα μπορεί αυτός ο ίδιος χώρος να χρησιμοποιηθεί

απ' τα παιδιά, εδώ τα βλέπετε ότι ετοιμάζουν το μάθημά τους την ώρα του διαλείμματος. Αλλά μπορεί να χρησιμοποιηθεί και για δραστηριότητες ελεύθερου χώρου και αναψυχής, όπως θέλετε ή για τα παιδιά. Δηλαδή είναι ένας χώρος ο οποίος είναι ευέλικτος γιατί χάρη στον σχεδιασμό του μπορεί να χρησιμοποιηθεί με διαφορετικούς τρόπους.

Και ο τρίτος κανόνας είναι να μπορούμε να διαμορφώσουμε στην αίθουσά μας οικεία ατμόσφαιρα. Αυτό σημαίνει ότι θα πρέπει η αίθουσα όπως να την φτιάξουμε, με τη αισθητική της τελικά που θα βάλουμε και τον φωτισμό της, να παραπέμπει αισθητικά σε χώρους οικείου για το παιδί, ιδίως σε χώρους της κατοικίας. Βλέπετε μία αίθουσα διδασκαλίας στο δημοτικό σχολείο Χαλάστρων, σε μία δυτική περιοχή έξω από τη Θεσσαλονίκη και δεξιά βλέπετε σε μία αίθουσα διδασκαλίας, ανασχεδιασμένες όλες αυτές οι αίθουσες από μας με τον παιδαγωγικό σχεδιασμό, ανασχεδιασμένη αίθουσα δημοτικού σχολείου στο Ελληνικό. Βλέπετε τις αναφορές στην αισθητική και στα ηλικιακά χαρακτηριστικά της παιδικής ηλικίας τα οποία βέβαια εξειδικεύονται και με τη διακόσμηση που υπάρχει μέσα στην αίθουσα και, επίσης, θέλουμε αυτή η οικεία ατμόσφαιρα να την φροντίσουμε με την επιλογή των υλικών, ας πούμε, τα υλικά που έχουμε στον χώρο που καθόμαστε, τα χρώματα και τον φωτισμό που να παραπέμπουν αισθητικά στην κρατική.

Βλέπετε, λοιπόν, τις δύο αυτές περιπτώσεις αίθουσας διδασκαλίας που έχουν σχεδιαστεί. Άμα σχεδιαστεί με αυτά τα κριτήρια.

Και ο τελευταίος κανόνας είναι να δώσουμε στο παιδί, όπως σας είπα και προηγουμένως, τη δυνατότητα να διαμορφώνει μικροπεριβάλλοντα μάθησης, είτε ελεύθερου χρόνου, τα οποία θα κάνουν τα παιδιά να αισθάνονται και λίγο με τον δικό τους τρόπο ύπαρξης και θα είναι πολύ πιο εύκολο να μεταβούμε σε κάπως διαφορετικούς τρόπους συνύπαρξης με τους άλλους στην τάξη, εφόσον αυτοί ξεφεύγουν από την καθημερινή εμπειρία του παιδιού. Το δέσιμο, δηλαδή, των δύο μορφών βιωματικής παρουσίας του παιδιού στην τάξη είναι πάρα πολύ σημαντικό για να αισθάνεται το παιδί αυτή την οικειότητα στον χώρο που ευνοεί την εξοικείωσή του και με τη μαθησιακή διαδικασία.

Αυτά, λοιπόν, και σας ευχαριστώ για την προσοχή σας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΔΟΕ (Θ. ΚΙΚΙΝΗΣ): Ευχαριστούμε και εμείς, κ. Γερμανέ. Στη συνέχεια θα σας απασχολήσουμε και με ερωτήματα που θα θέσουν οι

συνάδελφοι και περνάμε στην κα Μυρτώ Χρονάκη. Περιμένουμε να σας ακούσουμε με ιδιαίτερο ενδιαφέρον και σας, κα Χρονάκη.

M. ΧΡΟΝΑΚΗ: Ευχαριστώ και ευχαριστώ και για την πρόσκληση και βέβαια μετά από τον κ. Γερμανό πόσα μπορεί να πει κανείς; Αλλά, εν πάση περιπτώσει, εγώ θα τα θέσω λίγο πιο θεωρητικά και λίγο από μια απόσταση, γιατί δεν είμαι εκπαιδευτικός με τον παραδοσιακό τρόπο. Είμαι μητέρα 3 παιδιών.

Λοιπόν, να ξεκινήσουμε την οθόνη. Να δούμε εμφανίστηκε το σχετικό σλάιτ. Είναι εντάξει;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΔΟΕ (Θ. ΚΙΚΙΝΗΣ): Ναι και σε μας φαίνεται κανονικά.

M. ΧΡΟΝΑΚΗ: Προχωράει;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΔΟΕ (Θ. ΚΙΚΙΝΗΣ): Ωραία, προχωράει, ναι, ναι.

M. ΧΡΟΝΑΚΗ: Τέλεια, ωραία.

Λοιπόν, η δική μου ενασχόληση η ακαδημαϊκή αρχικά για πολλά χρόνια ήτανε με τους χώρους του τοκετού. Η διδακτορική μου διατριβή αφορούσε αυτό το θέμα, δηλαδή τη γέννηση. Εε όταν ολοκληρώθηκε αυτή η έρευνα, σκέφτηκα ότι θα έπρεπε ίσως να ασχοληθώ και με τα λίγο μεγαλύτερα παιδιά, δηλαδή στην εκπαίδευση.

Βέβαια όχι πολύ εντατικά, ούτε πολύ συστηματικά, αλλά το θέμα αυτής της παρουσίασης βασίζεται στο πώς υπάρχουν διαφορετικοί τρόποι να χειρίζεται την εκπαίδευση τα διαφορετικά μοντέλα και ποια είναι η σχέση τους με τον χώρο.

Λοιπόν, να κάνω μερικές παρατηρήσεις, όπως το πώς αλληλεπιδρά ο χώρος σε σχέση με την παιδαγωγική διαδικασία, γι' αυτό λέω ο κ. Γερμανός τα είπε ήδη, και θέλω να συγκρίνω τρεις διαφορετικές μεθόδους έτσι σχηματικά βέβαια, γιατί στην πραγματικότητα δεν είναι ποτέ ακριβώς έτσι, αλλά ξεκινώντας από το συμβατικό σχολείο, αυτό που έχουμε γνωρίσει όλοι εμείς, τις εναλλακτικές παιδαγωγικές μεθόδους και τη φιλοσοφία τους και πώς αυτά μπορούνε να συμβάλλουνε σε μια βελτίωση της υπάρχουσας κατάστασης.

Λοιπόν, το συμβατικό μοντέλο το σημερινό το είδαμε. Ένα πράγμα που με εντυπωσίασε στην παρουσίαση του κ. Γερμανού είναι η

σταθερότητα που έχουμε ως χώρα στο παιδαγωγικό μοντέλο και στο μοντέλο του χώρου. Δεν αλλάζει τίποτα, με καμία κυβέρνηση και με καμία πολιτική. Έχουμε ακριβώς την ίδια. Στο δικό μου σχολείο πήγαν τα παιδιά μου στον Βόλο, είναι το ίδιο κτίριο από το 1911. Πρέπει να ομολογήσω ότι έχει μείνει ακριβώς το ίδιο από κάθε άποψη και έχει φθαρεί φυσικά, οπότε υπάρχουν και κάποια προβλήματα.

Λοιπόν, αυτό το μοντέλο που είναι και το πιο διαδεδομένο, στην Ελλάδα κυρίως απ' όσο ξέρω, είναι: έχει συγκροτηθεί το 19^ο αιώνα στην Ευρώπη, στην Ευρώπη μπορεί και νωρίτερα αλλά, τέλος πάντων, τότε ήταν πιο διαδεδομένο, καθιερώθηκε, είναι αυτό της συγκέντρωσης πολλών ομηλικών, δηλαδή παιδιών της ίδιας ηλικίας σε ένα κλειστό χώρο για 4 με 8 ώρες τη μέρα, όπου γίνεται η παράδοση διαφόρων μαθημάτων, η ύλη των οποίων καθορίζεται από έναν κεντρικό φορέα που προαποφασίζει τι πρέπει να διδαχθούν τα παιδιά.

Το καθήκον της μετάβασης αυτών των πληροφοριών ανατίθεται στους δασκάλους και στις δασκάλες, άτομα που όμως έχουνε ελάχιστο λόγο για το είδος της γνώσης που παρέχεται και μόνο λίγο για τον τρόπο που αυτή παρέχεται.

Σε αυτό το μοντέλο αντίστοιχα οι μαθητές και οι μαθήτριες είναι οι αποδέκτες και οι αποδέκτριες αυτών των γνώσεων, έχουν πρακτικά μία σχεδόν παθητική θέση. Μια θέση καταναλωτή / καταναλώτριας. Η αξιολόγησή τους μέσω διαφόρων συστημάτων βαθμολόγησης αφορά κατά κύριο λόγο το κατά πόσο έχουν αφομοιώσει τις απαιτούμενες πληροφορίες σε μια δεδομένη στιγμή.

Αυτό το εκπαιδευτικό σύστημα υλοποιείται στον χώρο με μια αντίστοιχη υλική οργάνωση. Θα το ξαναπώ και εγώ αλλά είναι ας πούμε διασκεδαστικό και αντιπροσωπευτικό, γιατί το πρότυπο του χώρου του σύγχρονου σχολείου, παρά τις πολλές προσπάθειες μεταρρύθμισής του και βελτίωσης και αλλαγών, συνεχίζει να είναι το ίδιο με αυτό του εργοστασίου, του στρατοπέδου, του νοσοκομείου ή της φυλακής, όπως μας έχει δείξει ο Μισέλ Φουκώ και ο Ζιλ Ντελέζ σε κάποιες άλλες ομιλίες και βιβλία τους.

Τα σχολικά κτίρια σχεδιάζονται ως χώροι εν σειρά, σε παράθεση, οριζοντιοποίηση ή και καθέτως με έναν ψυχρό λειτουργικό τρόπο, ως ένα

ορθογωνικό κουτί χωρίς χρώματα, ποικιλία ή διαβαθμίσεις, με σκληρά υλικά, χωρίς έναν ενιαίο χώρο αλληλεπίδρασης παιδιών και δασκάλων, εκτός από την υπαίθρια αυλή, αλλά ούτε όμως και οι αυλές έχουν πράσινο κήπο, παιχνίδια ή φυσικά υλικά, ενημερώνω. Στα περισσότερα σχολεία, τουλάχιστον αυτά που έχω υπόψη μου, που δεν είναι και λίγα.

Βέβαια η εφαρμογή αυτού του προτύπου δεν σημαίνει ότι το σχολείο είναι φυλακή, εκτός αν ρωτήσουμε μερικά παιδιά που θα σας πουν ότι είναι, αλλά εν πάση περιπτώσει, όπως βέβαια και το νοσοκομείο, αλλά σχετίζεται με το πρόγραμμα των μαθημάτων, την οργάνωση των χώρων, την έλλειψη συμμετοχής των μαθητών, την έλλειψη ελευθερίας στην κίνηση και την έλλειψη επαφής με τον δημόσιο χώρο ή τη φύση.

Για να δούμε εδώ. Λοιπόν, το σύστημα της καθολικής και υποχρεωτικής εκπαίδευσης λειτουργεί ως ένα στεγνό - προσαρμογή των παιδιών σε ένα βιομηχανικό μοντέλο πειθάρχησης. Ένα τρόπο παραγωγής και ζωής που προωθεί την υπακοή, τη μίμηση και την άκριτη ένταξη στην ομάδα. Τελευταία το λέει και ο γιός μου αυτό που είναι 12 χρονών, υποψιάζομαι ότι του έχω κάνει πλήση εγκεφάλου αλλά δεν το αναφέρω εδώ και χρόνια, από μόνος του μου λέει: μαμά, το σχολείο είναι σαν ο στρατός. Δεν λέει πάω φυλακή.

Η φιλοσοφία αυτού του προτύπου οργάνωσης βασίζεται στο επιστημολογικό μοντέλο του Διαφωτισμού αλλά στην απλοϊκή εργαλειακή εκδοχή του, την πίστη του νεοορθολογισμού, την «επιστήμη» σε εισαγωγικά πολλές φορές, την αντικειμενικότητα αν υπάρχει αυτό το πράγμα και τους αριθμούς. Το ιδανικό είναι η συσσώρευση πληροφοριών και η εργαλειακή τους χρήση.

Παράλληλα διακρίνεται μια αδιαφορία για τις ανθρώπινες σχέσεις και απαξίωση των συναισθημάτων.

Λοιπόν, σχηματικά αυτό θεωρώ ότι μπορεί να θεωρηθεί ένα μοντέλο, ένα υπόδειγμα εκπαίδευσης και οργάνωσης, αντίστοιχης οργάνωσης χώρων, αλλά το πιο ενδιαφέρον κατά την άποψή μου είναι αυτό που ονομάζεται εναλλακτικό ή δημοκρατικό και έχει διάφορες παραλλαγές. Ή ελευθεριακό μερικές φορές.

Σε αυτό το υπόδειγμα για την παιδεία όπως έχει αναπτυχθεί από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα από τη Maria Montessori, τον Rudolf Steiner, το σχολείο Waldorf, τον Σελεστέν Φρενέ ή τον Αλεξάντερ Νηλ στο Summerhill, βλέπουμε να εμφανίζεται και με διάφορες μορφές και στην Ελλάδα. Σε αυτό το μοντέλο, λοιπόν, απαιτείται μια διαφορετική προσέγγιση, στην Ελλάδα σε μικρότερο βαθμό και κυρίως σε νηπιαγωγεία. Πιθανόν μερικές φορές και ανάλογα με τους εκπαιδευτικούς.

Λοιπόν, σκοπός αυτού του μοντέλου της εκπαίδευσης συμπεριλαμβάνονται η καλλιέργεια της δημιουργικότητας, της φαντασίας, της έμπνευσης, η ανάπτυξη της κριτικής συνείδησης αλλά και της αρμονικής συνεργασίας με τα άλλα παιδιά και τους ενήλικες.

Κοινά χαρακτηριστικά αυτών των παραδειγμάτων είναι η εμπιστοσύνη στο παιδί και ο σεβασμός στις ικανότητές του, τη φυσική, ψυχολογική και γνωστική του ανάπτυξη, στον ατομικό του ρυθμό, στα ενδιαφέροντά του, στην ανεξαρτησία του, την προσωπική του ελευθερία, σε συνδυασμό φυσικά με την ελευθερία των άλλων.

Στα σχολεία που έχουν υιοθετηθεί αυτές οι αρχές ή και από κάποιους μεμονωμένους εκπαιδευτικούς στην Ελλάδα, εφαρμόζονται πολύ διαφορετικά προγράμματα σπουδών, με χαλαρό και ευέλικτο χρονοδιάγραμμα, ενώ σε κάποιες περιπτώσεις, όπως στο Summerhill, η παρακολούθηση δεν είναι υποχρεωτική. Και προσφέρονται πολλαπλές επιλογές.

Η μάθηση βασίζεται κυρίως στην άμεση εμπειρία, στην πρακτική εφαρμογή και στον πειραματισμό, με στόχο τη σύνδεση της θεωρίας με την πράξη και πάντα με βάση τα ενδιαφέροντα του παιδιού και τις ικανότητές τους. Και πολλές φορές, συνήθως μάλλον, ανεξάρτητα από την ηλικία του, δηλαδή υπάρχει και συνεργασία μεταξύ παιδιών διαφορετικής ηλικίας.

Η οργάνωση της σχολικής ζωής και του προγράμματος γίνεται σε ένα πλαίσιο αυτονομίας και αυτοδιαχείρισης, όπου όλα τα μέλη έχουν ισότιμο ρόλο. Η αλήθεια είναι ότι για άλλα σχολεία δεν έχω πολλές πληροφορίες, αλλά ξέρω σίγουρα στο Summerhill ότι υπάρχει το Συμβούλιο της Τάξης που συνεδριάζει μια φορά τη βδομάδα και αποφασίζουν για διάφορα θέματα του σχολείου.

Σ' αυτά τα σχολεία, επίσης, δίνεται μεγάλη σημασία στον χώρο, καθώς θεωρείται ότι το περιβάλλον παίζει πολύ σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη των ικανοτήτων των παιδιών, τόσο των γνωστικών όσο και των κοινωνικών. Έτσι οργανώνεται με τρόπο που να ευνοεί την ανάπτυξη πρωτοβουλιών, τη δημιουργική συνεργασία και την αυτόνομη μάθηση.

Σε σχολείο Waldorf αλλά και ακόμη και σε δημόσια σχολεία στη Σουηδία, αυτή είναι φωτογραφία από τη Σουηδία, σήμερα οι χώροι δεν είναι οργανωμένοι ως αίθουσες με θρανία εν σειρά, αλλά ως χώροι μελέτης και συνεύρεσης, χώροι συνεργασίας και επιλέγουν καθιστικά ή βιβλιοθήκη. Όχι απαραίτητα κατοικία, αλλά κάτι ευχάριστο και οικείο.

Ακόμη πολύ σημαντικό είναι το γεγονός ότι στα εναλλακτικά σχολεία, εναλλακτικά σε εισαγωγικά γιατί στη Σουηδία δεν είναι καθόλου εναλλακτικό, αυτό είναι το δημόσιο σύστημα, πιθανότατα και στη Φιλανδία. Σ' αυτό το σχολείο υποστηρίζονται οι σωματικές δραστηριότητες των παιδιών σε κλειστούς αλλά και ανοιχτούς χώρους.

Η αυλή θεωρείται σημαντικός χώρος παιχνιδιού αλλά και μάθησης. Υπάρχουν παιχνίδια για μικρά παιδιά αλλά και υποδομές για αθλητικές δραστηριότητες. Επίσης προάγεται η επαφή με τη φύση, με τα δέντρα, με τον κήπο, το χώμα, την άμμο, το νερό και η μάθηση στο εξωτερικό περιβάλλον.

Χαρακτηριστικό είναι ότι το Summerhill βρίσκεται δίπλα στο δάσος, γιατί το δάσος αποτελεί οργανικό κομμάτι της σχολικής ζωής, ενώ οι αυλές σε σχολεία Waldorf, αλλά τώρα δεν ξέρω αν έχω φωτογραφίες απ' αυτό, διευκολύνει την αλληλεπίδραση μεταξύ των παιδιών και του φυσικού περιβάλλοντος.

Αυτό συμβαίνει και στην Ελλάδα σε πολύ μικρές περιπτώσεις, σε κάποια νηπιαγωγεία σε κάποια νησιά έχω δει, αυτό είναι απ' το πιο γνωστό σχολείο στο Ρέθυμνο, στο Φουρφουρά, που λειτούργησε για μερικά χρόνια και από ό,τι ξέρω στη συνέχεια δεν προσελήφθη ο ίδιος ο εκπαιδευτικός και άλλαξε στάση το σχολείο αλλά το συγκεκριμένο συμπεριελάμβανε τη συνεργασία μεταξύ των παιδιών, την ελευθερία στη μάθηση και τη μάθηση στη φύση και καλούνταν σχολείο της φύσης και των χρωμάτων.

Λοιπόν, εκτός απ' αυτά τα σχολεία που είναι ιδρύματα στην πραγματικότητα που τα παιδιά περνούν, θεωρείται δεδομένο ότι θα περάσουν κάποιες ώρες της ημέρας τους εκεί πέρα για να μάθουν με βάση ένα πρόγραμμα ή, τέλος πάντων, ένα πρόγραμμα στο οποίο μπορούν να παρέμβουν ή να αυτοσχεδιάσουν, πάντως είναι ένας τύπος ιδρύματος.

Υπάρχουν όμως και άλλες εναλλακτικές. Υπάρχει το homeschooling αντίστοιχα, θα μπορούσε να μεταφραστεί εκπαίδευση κατ' οίκον αλλά θεωρώ ότι είναι άτοπη ως μετάφραση, γιατί ούτε εκπαίδευση είναι ακριβώς, ούτε το κατ' οίκον είναι ακριβές. Πάντως αυτό στην Ελλάδα δεν επιτρέπεται νομοθετικά, το ψάχναμε 2-3-4 χρόνια με κάποιες φιλικές μου οικογένειες, δεν βγάλαμε καμία άκρη και καταλήξαμε στο κλασικό σχολείο. Κάποια σε ιδιωτικά ίσως, αλλά εντάξει, δεν υπάρχει παντού αυτή η δυνατότητα ούτε είναι και η καλύτερη. Πάντως στην Ελλάδα δεν υπάρχει αυτή η δυνατότητα.

Και υπάρχει το unschooling που επίσης δεν μεταφράζεται εύκολα, όπου σ' αυτό, σ' αυτές τις μεθόδους ακολουθείται μια πιο αυθόρμητη και ελεύθερη διαδικασία μόρφωσης εκτός σχολικού συστήματος και εντάσσεται στους χώρους της καθημερινότητας και αλληλεπιδράνε σ' αυτό.

Στο πιο παραδοσιακό homeschooling ακολουθείται ως ένα σημείο το αναλυτικό πρόγραμμα και η ύλη του δημόσιου σχολείου και για πολύ ειδικές περιπτώσεις πιστεύω αλλά δεν είμαι σίγουρη ότι επιτρέπεται στην Ελλάδα για λόγους υγείας ίσως, δεν το ξέρω σίγουρα αυτό. Πάντως στις Ηνωμένες Πολιτείες και στη Βρετανία είναι μια νόμιμη και σχετικά αποδεκτή μέθοδος εκπαίδευσης για την οποία είναι διαθέσιμη η σχετική ύλη, εργαλεία και εξεταστικές μέθοδοι.

Υπάρχουν εγχειρίδια γιατί τα είχα ψάξει, τα είχα κατεβάσει όταν ήταν μικρός ο γιός μου και έλεγα: τι θα κάνω τώρα; Εε τελικά δεν βρήκα τίποτα να κάνω με την Ελλάδα.

Ο χώρος αυτού του σχολείου, αυτό είναι από μια..., αναφέρεται μάλλον ζωγραφιά από την αρχαιότητα, υποθέτουμε πάντως δεν είναι αρχαίος - αρχαίος πίνακας, ο χώρος αυτού του σχολείου λοιπόν είναι το σπίτι το οποίο όμως χρησιμοποιείται με διαφορετικό τρόπο για να ικανοποιήσει περισσότερες ανάγκες. Επιπλέον, τα περισσότερα παιδιά παρακολουθούν και άλλα

μαθήματα εκτός σπιτιού, τύπου: ξένες γλώσσες ή φροντιστήριο ας πούμε και επισκέπτονται πιο συχνά δημόσιους χώρους, όπως βιβλιοθήκες, μουσεία, ωδεία, γυμναστήρια, φροντιστήρια, καλλιτεχνικά εργαστήρια στην πόλη και μέρη στο βουνό ή στη θάλασσα.

Το unschooling πάλι είναι γνωστό και ως αυτόνομη μάθηση που οδηγείται από το παιδί και από την απόλαυση και που τα παιδιά αποφασίζουν τα ίδια τι θα ήθελαν να μάθουν και πότε. Θέτουν το πρόγραμμα και τον ρυθμό.

Παρένθεση: ο πιο γνωστός υπέρμαχος του unschooling νομίζω είναι ο John Holt. Αυτός ήταν εκπαιδευτικός, ήταν 25 χρόνια δάσκαλος, εκπαιδευτικός και μετά άρχισε να γράφει βιβλία και έρευνες και να λέει ότι: εε αυτό δεν είναι το καλύτερο σύστημα για να μάθουμε, για να μορφωθούμε. Υποθέτω ο λόγος του έχει περισσότερο βάρος από τον δικό μου έως μαμά.

Λοιπόν, είναι μια μέθοδος εκπαίδευσης όμως το unschooling που συγκροτήθηκε στην εναλλακτική κουλτούρα του 1970 στην Αμερική και σήμερα είναι νόμιμη αν και περιθωριακή και στη Γερμανία νομίζω και στη Μεγάλη Βρετανία. Τα χαρακτηριστικά του έχουν ομοιότητες με τις εναλλακτικές μορφές εκπαίδευσης, όπως ο καθορισμός της ύλης με συνεργασία παιδιών και ενηλίκων, γονιών ή άλλων εκπαιδευτικών, η ελευθερία στη χρήση του χρόνου, η έμφαση στη φαντασία και στη δημιουργικότητα και η μάθηση μέσα από την εμπειρία.

Ο χώρος της εκπαίδευσης σ' αυτή την περίπτωση, ο χώρος της μόρφωσης θα λέγαμε μάλλον ταυτίζεται με τον χώρο της καθημερινής ζωής. Εκτός από το σπίτι και τη γειτονιά, τα παιδιά χρησιμοποιούν και αλληλεπιδρούν και με χώρους άλλων φορέων, ιδρυμάτων, όπως και στο homeschooling και με το αστικό περιβάλλον ή κάνουν και με τα ταξίδια με άλλες χώρες. Υπάρχει η κατηγορία που ονομάζεται well schooling. Ούτε, και αυτό δεν μεταφράζεται βέβαια. Και φυσικά στη φύση.

Το unschooling βέβαια θα μπορούσε να αποδειχτεί πολύ πιο οικονομικό, καθώς θα αξιοποιούνταν καλύτερα οι ήδη υπάρχοντες χώροι, όπως και το ανθρώπινο δυναμικό, αλλά σε μια νέα βάση.

Επιπλέον, η πρακτική του unschooling αποτελεί και μια αναγνώριση ότι οι άνθρωποι αποκτούν νέες γνώσεις και δεξιότητες συνεχώς

και παντού και όχι μόνο σε χώρους και χρόνους ειδικά καθορισμένους γι' αυτό. Και αυτές είναι γνώσεις πιο άμεσες, βιωματικές και γι' αυτό πιο μόνιμες.

Όμως επειδή ζούμε εδώ που ζούμε και υπάρχουν και αυτές οι συνθήκες, αν υπήρχε, λοιπόν, στην Ελλάδα, εάν υπήρχε νομοθετικά στην Ελλάδα η δυνατότητα να μην παρακολουθήσει ένα παιδί το σχολείο και να έχει μια πολύ πιο ελεύθερη διαδικασία μόρφωσης, πόσοι γονείς θα είχαν τη διάθεση, τον χρόνο ή τα οικονομικά μέσα να το κάνουν αυτό; Πιθανότατα δεν θα ήταν η καταλληλότερη λύση για τις περισσότερες οικογένειες να εφαρμόσουν αυτό το σύστημα.

Οπότε θεωρώ ότι η μεγαλύτερη χρησιμότητα της πολιτικής του homeschooling και του unschooling είναι να διευρύνει τα όρια του εφικτού, να ανοίξει νέους ορίζοντες στο πώς σκεπτόμαστε για την παιδεία, τη μόρφωση, τη συνεργασία, την αυτονομία. Μπορεί να εμπλουτίσει τα εργαλεία της καθολικής εκπαίδευσης από αλλαγές στο περιεχόμενο της διδακτέας ύλης, τα ωράρια, τις σχέσεις μεταξύ εκπαιδευτικών - παιδιών και γονιών, μέχρι τον τρόπο που χρησιμοποιούμε τον χώρο στα σχολεία και σε άλλα ιδρύματα ή στους δημόσιους χώρους της πόλης και τη φύση.

Αυτό το έχει κάνει μια ομάδα στην Αθήνα από όσο ξέρω που μέρος των μαθημάτων γίνονται στον δημόσιο χώρο. Σκασιαρχείο, αν δεν κάνω λάθος.

Η έννοια της αποσχολειοποίησης που και αυτό νομίζω είναι... δεν είναι καλή μετάφραση, είναι το deschooling, όπως την ανέπτυξε ο Ivan Illich. Υποθέτω θα τον έχετε υπόψη σας περισσότερο. Το βιβλίο στα ελληνικά έχει μεταφραστεί πριν πολλά χρόνια ως «Κοινωνία χωρίς σχολεία». Ήταν ο πιο δριμύς κριτικός της σχολικής εκπαίδευσης, της καθιερωμένης υποχρεωτικής εκπαίδευσης.

Λοιπόν, αυτές οι έννοιες μπορούν να προσφέρουν ένα όραμα για την εκπαίδευση όμως, αλλά και για την κοινωνία γενικότερα, όχι μόνο για τους εκπαιδευτικούς ή τους υπεύθυνους για την πολιτική της παιδείας, αλλά και για τους γονείς, για μαθητές και μαθήτριες, κοινωνικούς επιστήμονες, και επιπλέον για όσους ασχολούνται με τον χώρο, όπως και σε ένα ευρύτερο κοινό προφανώς που ενδιαφέρεται για κοινωνικές αλλαγές προς την κατεύθυνση της χειραφέτησης και της αυτονομίας. Πού είμαι; Αν δεν είμαι πολύ υπερβολική;

Λοιπόν, ευχαριστώ πάρα πολύ, εγώ σταματάω εδώ και μπορούμε να συνεχίσουμε τη συζήτηση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΔΟΕ (Θ. ΚΙΚΙΝΗΣ): Ευχαριστούμε την κα Χρονάκη για την παρουσίασή της και θα προχωρήσουμε τώρα στις ερωτήσεις που έχουνε διατυπώσει οι συνάδελφοι στην πλατφόρμα.

Λοιπόν, εγώ θα τις θέσω, κάποιες αναφέρονται αρχικά στον κ. Γερμανό, εννοείται ότι μπορεί και η κα Χρονάκη όπου θεωρεί ότι μπορεί να παρέμβει να το κάνει, και στη συνέχεια, και μετά θα αναφέρω και αυτές που είναι προς όλους.

Η πρώτη ερώτηση: η προσπάθεια για αναβάθμιση του χώρου μπορεί να γίνει χωρίς παράλληλη αναβάθμιση του εξοπλισμού και των μέσων διδασκαλίας; Είναι το ερώτημα. Για παράδειγμα στη Φυσική, τα υλικά πειραμάτων αν υπάρχουν επαρκούν μόνο για επίδειξη, όχι για χειρισμό από ομάδες μαθητών. Υλικά μαθημάτων δεν υπάρχουν καθόλου. Ομοίως υπάρχει έλλειψη βιβλιοθηκών και υπολογιστών στην τάξη. Μήπως η διαιώνιση της παραδοσιακής διαρρύθμισης αντικατοπτρίζει την έλλειψη υλικών που διευκολύνουν την ομαδική εργασία, και κατ' επέκταση μήπως είναι απόρροια της αδιαφορίας του Υπουργείου για τέτοια υλικά; Αυτό είναι το πρώτο ερώτημα.

Δ. ΓΕΡΜΑΝΟΣ: Θα τα απαντάω ένα-ένα, πώς...;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΔΟΕ (Θ. ΚΙΚΙΝΗΣ): Νομίζω καλύτερα ναι, νομίζω καλύτερα ένα-ένα για να...

Δ. ΓΕΡΜΑΝΟΣ: Ωραία. Το θέμα του εξοπλισμού είναι πάρα πολύ σημαντικό γιατί συνδέεται με τη διδακτική πρακτική του εκπαιδευτικού.

Εγώ περισσότερο δίνω βάρος στον τρόπο συνύπαρξης και στον τρόπο επικοινωνίας στην τάξη, που κάνουν, μετατρέπουν το μαθησιακό περιβάλλον σε περισσότερο αλληλεπιδραστικό, άρα είναι πολύ πιο εύκολη η μετάδοση του μηνύματος, του μηνύματος του διδακτικού από τον εκπαιδευτικό στους μαθητές και η επεξεργασία του απ' τους μαθητές.

Αυτά που αναφέρονται στην ερώτηση είναι πάρα πολύ σημαντικά γιατί βοηθούν τη διδακτική παρέμβαση να γίνει πιο ολοκληρωμένη και πιο σαφής η διαδικασία μάθησης των νέων εννοιών μέσα από τα πειράματα και τη βιωματική πλευρά της διαδικασίας.

Οπωσδήποτε είναι σημαντικό, αλλά εάν εστιάσουμε σ' αυτό που εστίασα, οι συνθήκες, οι προϋποθέσεις για να έχουμε μία τάξη που λειτουργεί με τρόπο, ας το πούμε, ευτυχή και λειτουργικά ενδιαφέροντα και δημιουργικό, είναι... δεν είναι τόσο πολύ εξαρτημένες από το εκπαιδευτικό υλικό που υπάρχει. Είναι απαραίτητο το εκπαιδευτικό υλικό, αυτό που λέω δεν σημαίνει ότι μπορούμε να φανταστούμε πως όλα είναι καλά σε μία τάξη χωρίς εκπαιδευτικό υλικό, όσο πιο πλήρες είναι το εκπαιδευτικό υλικό τόσο πιο καλά θα λειτουργεί η μαθησιακή διαδικασία απ' την άποψη της πρακτικής της διδακτικής, αλλά δεν είναι αυτό η απαραίτητη προϋπόθεση για να λειτουργήσει μία τάξη με τον τρόπο που σας περιέγραψα.

Είναι χρήσιμο, είναι απαραίτητο για να έχουμε πολύ καλύτερη μαθησιακή διδακτική διαδικασία, αλλά το γενικότερο concept της τάξης δεν εξαρτάται από αυτό. Αυτό ήθελα να πω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΔΟΕ (Θ. ΚΙΚΙΝΗΣ): Νομίζω η κα Χρονάκη θέλει κάτι να πει επί του θέματος.

Μ. ΧΡΟΝΑΚΗ: Όχι, μπορώ απλώς να συμφωνήσω και το ένα δεν αναιρεί το άλλο. Οπότε ως αρχιτέκτων και εγώ βέβαια θα έλεγα ότι χρειάζεται να υπάρχει η βάση στο περιβάλλον και στην πραγματικότητα να προστεθεί ο εξοπλισμός, γιατί αν έχεις τον καλύτερο δυνατό εξοπλισμό σε αυτούς τους χώρους που έχουμε τώρα δεν θα λειτουργήσει και θα είναι και σπατάλη πόρων σε ένα βαθμό. Αυτό.

Δ. ΓΕΡΜΑΝΟΣ: Και εγώ συμφωνώ μ' αυτή την άποψη, την εκφράσατε με έναν άλλον τρόπο πολύ καλό και χαίρομαι πολύ που συμφωνούμε σ' αυτό.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΔΟΕ (Θ. ΚΙΚΙΝΗΣ): Ωραία.

Το επόμενο ερώτημα λέει: ο ανασχεδιασμός - εκσυγχρονισμός των υφιστάμενων σχολικών χώρων θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη τις προτάσεις και τη συνεργασία με τον Σύλλογο Διδασκόντων του σχολείου; Επιπλέον, θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη τα τετραγωνικά μέτρα που προβλέπονται παιδαγωγικά για κάθε ηλικιακό επίπεδο; Π.χ. έγιναν παρεμβάσεις σε νηπιαγωγεία και δημοτικά που εν τέλει περιόρισαν τον απαραίτητο εκπαιδευτικό χώρο στις αίθουσες και στην αυλή. Η συνάδελφος εδώ αναφέρει ενδεικτικά το 3^ο και 6^ο Νηπιαγωγεία Συκεών.

Πώς εξασφαλίζεται η διατήρηση και η συνέχεια των παιδαγωγικών, αισθητικών και αρχιτεκτονικών παρεμβάσεων; Δεδομένου ότι τα έργα είναι ΕΣΠΑ και συνήθως εγκαταλείπονται και φθείρονται, προκαλώντας προβλήματα στη λειτουργία του χώρου.

Δ. ΓΕΡΜΑΝΟΣ: Για το 3^ο - 6^ο τι είπτε, παρακαλώ θυμίστε μου ξανά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΔΟΕ (Θ. ΚΙΚΙΝΗΣ): Ότι έγιναν παρεμβάσεις που περιόρισαν τον απαραίτητο εκπαιδευτικό χώρο στις αίθουσες και στην αυλή.

Δ. ΓΕΡΜΑΝΟΣ: Κοιτάξτε, οι παρεμβάσεις για τη μετατροπή των σχολικών χώρων κανονικά δεν... με αυτό που σας έδειξα, έτσι (;), τη δική μου τη μέθοδο, με τη δική μας τη μέθοδο, δεν περιορίζουν τον διδακτικό χώρο. Εξαρτάται τι εννοούμε διδακτικό χώρο.

Εάν θεωρούμε ότι ο διδακτικός χώρος είναι όπως αυτός της παραδοσιακής αίθουσας διδασκαλίας, αυτός που προτείνουμε δεν μετράται με τα τετραγωνικά, γιατί στην ίδια αίθουσα βρισκόμαστε, τα ίδια τετραγωνικά διαθέτουμε, τον ίδιο χώρο χρησιμοποιούμε. Απλώς κατανέμονται και χρησιμοποιούνται με διαφορετικό τρόπο.

Αυτό δηλαδή που ήθελα να επισημάνω σε αυτή την πολύ ενδιαφέρουσα ερώτηση είναι πως δεν είναι δύο πράγματα όπου το ένα είναι πιο πολύ από ό,τι το άλλο, είναι όμως δύο διαφορετικές προσεγγίσεις στο πώς χρησιμοποιούμε τον σχολικό χώρο στο πλαίσιο μιας σύγχρονης μαθησιακής διαδικασίας, όπως είναι η συνεργατική ή στο πλαίσιο της παραδοσιακής που έχει τις ρίζες της στη συνδιδασκτική μέθοδο που σας είπα προηγουμένως.

Τα τετραγωνικά μέτρα ανά μαθητή στην αίθουσα, κατά τη γνώμη μου, είναι λίγα. Είναι λίγα για να αναπτυχθεί, να αναπτυχθεί μία συνεργατική μέθοδος διδασκαλίας, είναι επαρκή για την παραδοσιακή διαδικασία της συνδιδασκτικής μεθόδου. Και σε ένα από τα σλάιντ που σας έδειξα είχα δείξει πόσος χώρος αντιστοιχεί σε κάθε μαθητή, ακριβώς ο ίδιος είναι, ανεξάρτητα με τις εποχές, για το παιδί είτε είναι μικρό σε ηλικία - είτε είναι μεγάλο, είναι φοβερό αυτό το πράγμα.

Στο 3^ο - 6^ο Δημοτικό Σχολείο αν δεν κάνω λάθος, έχω συνεργαστεί και εγώ με τον Δήμο Συκεών για μία παρέμβαση, εκεί προτείνουμε χώρους όπως αυτούς που σας έδειξα, δεν ξέρω πόσοι υλοποιήθηκαν γιατί τα παρέλαβαν οι εργολάβοι και οι Τεχνικές Υπηρεσίες, ωστόσο εξαρτάται το κατά

πόσον θα αξιοποιηθούν δημιουργικά οι δυνατότητες του χώρου - εξαρτάται από το πόσο ο εκπαιδευτικός θα μπορέσει να χειριστεί αυτές τις δυνατότητες.

Και εδώ είναι ένα θέμα εάν ο εκπαιδευτικός δεν γνωρίζει αυτές τις νέες δυνατότητες, γιατί κανένας δεν του τις είπε, δεν του τις είπε και δεν είναι δυνατόν αυτά να τα μαθαίνεις έτσι με την επιφοίτηση, εάν δεν υπάρξει κάποια επιμόρφωση, εάν δεν υπάρξει κάποιο πρόγραμμα με παραδείγματα διδασκαλίας, πράγματα τα οποία υποστηρίζω πάρα πολύ εγώ, δεν είναι εύκολο να αξιοποιηθούν αυτές οι πλευρές. Ίσως η εκπαιδευτικός που έκανε αυτή την ερώτηση να έχει πέσει σε τέτοια περίπτωση, δηλαδή τη βάλαν σε ένα σχολείο που δεν δείξανε, δεν εξηγήσανε όλες αυτές τις δυνατότητες που θα πρόσφερε ο χώρος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΔΟΕ (Θ. ΚΙΚΙΝΗΣ): Ωραία.

Δ. ΓΕΡΜΑΝΟΣ: Και συγνώμη, μία ακόμα παρατήρηση. Ήμουν πρόσφατα στο Υπουργείο Παιδείας για κάποιο άλλο project εκπαιδευτικών χώρων και διαπίστωσα ότι ακόμα και σήμερα αυτά που προτείνει το Υπουργείο Παιδείας σαν χώρος - τετραγωνικά μέτρα ανά μαθητή είναι ανεπαρκή για την εφαρμογή της συνεργατικής μάθησης.

Επίσης, διαπίστωσα κάτι το οποίο θα σας ενδιαφέρει και ως συνδικαλιστικό όργανο, το θεωρώ πάρα πολύ σημαντικό: αυτά που προβλέπει η νομοθεσία του Υπουργείου για τη μαθησιακή διαδικασία δεν περιλαμβάνονται στο προτεινόμενο από την Τεχνική Υπηρεσία του Υπουργείου, στο προτεινόμενο, δεν περιλαμβάνονται στο προτεινόμενο κτιριολογικό πρόγραμμα. Δηλαδή δεν περιλαμβάνονται χώροι για αίθουσες δεξιοτήτων, π.χ., το ΣΤΕΜΠ ή άλλες αίθουσες που στο πρόγραμμα μαθημάτων του Υπουργείου είναι ήδη ενταγμένες και που αντιστοιχούν βεβαίως σε κάποιες σύγχρονες πλευρές της σημερινής παιδαγωγικής πραγματικότητας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΔΟΕ (Θ. ΚΙΚΙΝΗΣ): Μάλιστα.

Τώρα το επόμενο ερώτημα που συσχετίζεται σε μεγάλο βαθμό και με το προηγούμενο: πόσα παιδιά χωράνε σε αυτές τις τάξεις; Τι γίνονται όταν έχουμε 25 νήπια - προνήπια σε μια σχετικά μικρή τάξη; Πώς είναι δυνατόν να διαμορφώσουμε ανάλογα τον χώρο αυτό;

Δ. ΓΕΡΜΑΝΟΣ: Εδώ αυτή η ερώτηση θέτει αν... δεν ξέρω μήπως πρέπει και η κα Χρονάκη να παίρνει τον λόγο, γιατί θα 'χει οπωσδήποτε τη δική της άποψη από...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΔΟΕ (Θ. ΚΙΚΙΝΗΣ): Εννοείται ότι...

Δ. ΓΕΡΜΑΝΟΣ: Τη δική της σκοπιά.

Μ. ΧΡΟΝΑΚΗ: Ναι. Λοιπόν, νομίζω, πώς θα χωρέσουν όλα αυτά τα παιδιά σ' αυτό τον χώρο. Λοιπόν, θα κάνουμε πατάρια. Θα φέρουμε κουκέτες και θα γίνονται τα μαθήματα σε πολυεπίπεδα. Θέλω να πω: δεν υπάρχει απάντηση σ' αυτό. Ρωτάτε εσάς και εμάς, δεν..., ούτε την πολιτική καθορίζουμε, συμφωνούμε απολύτως ότι είναι πάρα πολλά τα παιδιά όχι μόνο σε σχέση με τον χώρο, σε σχέση με το τι θα μάθουνε, πώς θα αλληλεπιδράσουν και πώς θα περάσουν καλά. Δηλαδή είναι πολύ μικρής ηλικίας, ακόμη παίζουν με τα αδέρφια τους και τη μαμά τους και τον μπαμπά τους, δεν έχω καμιά πρόταση σ' αυτό το θέμα.

Δ. ΓΕΡΜΑΝΟΣ: Εγώ έχω μία, αν τελειώσατε, κα Χρονάκη, εγώ έχω μία άποψη συγκεκριμένη: αυτός ο χώρος είναι ανεπαρκής, τι να κάνουμε; Για 20 τόσα παιδιά που προβλέπεται μέσα. Δηλαδή είναι επαρκής για να διδαχθούν τα παιδιά αυτά στο πλαίσιο της συνδιδασκτικής μεθόδου, αλλά όταν προβλέπεται από τη μέθοδο διδασκαλίας και τη μαθησιακή διαδικασία, δηλαδή το concept ας το πω έτσι του πώς θέλουμε να μάθει το παιδί, με την ενεργητική συμμετοχή του και όλα αυτά.

Προβλέπονται μετακινήσεις, προβλέπονται διαφορετικές διατάξεις όπου η επικοινωνία και η αλληλεπίδραση μεταξύ των παιδιών είναι προσαρμοσμένη στο μήνυμα το διδακτικό που θέλει να μεταδώσει ο δάσκαλος ή η δασκάλα και το οποίο είναι προσαρμοσμένο στις απαιτήσεις και τα χαρακτηριστικά της ηλικίας των παιδιών, δεν φτάνουν αυτές οι αίθουσες με τόσα παιδιά μέσα. Είναι φτιαγμένες και γι' αυτό αυτές οι αίθουσες όπως είναι φτιαγμένες, εάν κρατήσουμε τον ίδιο αριθμό μαθητικού δυναμικού κατά αίθουσα, απαγορεύουνε, πραγματικά το λέω, το 'χω επαληθεύσει και ερευνητικά, απαγορεύουνε τη μετάβαση στη συνεργατική μάθηση. Το απαγορεύουνε. Γιατί δεν επιτρέπουν τις προϋποθέσεις, να αναπτυχθούν οι προϋποθέσεις χώρου, που είναι απαραίτητες για να εφαρμοστεί αυτή η διαφορετική διδακτική προσέγγιση.

Οπότε τα παιδιά θα έπρεπε να 'ναι σ' αυτές τις αίθουσες να 'ναι μεταξύ 15 και 18, κάτι τέτοιο. Κατά τη γνώμη μου, τελείως εμπειρικά, έτσι; Προφανώς όμως τα 25 παιδιά ανά τάξη που μπορούν να πάνε έως και 28, αν δεν κάνω λάθος, είναι ένας αριθμός που απαγορεύει τη μετατροπή του μοντέλου διδασκαλίας που εφαρμόζεται σ' αυτές τις τάξεις.

M. ΧΡΟΝΑΚΗ: Να συμπληρώσω εδώ λίγο από τη θεωρία της κοινωνικής παραγωγής του χώρου, ότι ο χώρος παράγεται όχι μόνο με την υλική του διαρρύθμιση και κατασκευή, παράγεται από τις χρήσεις και τις σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων. Δηλαδή, φτιάχνουμε ωραία τον χώρο αλλά εάν οι άνθρωποι δεν ξέρουν πώς να τον χρησιμοποιήσουν, ακυρώνεται, και αντιστρόφως, αν είναι εμπνευσμένοι οι δάσκαλοι και οι δασκάλες, αλλά δεν έχουν το υλικό περιβάλλον, δεν λειτουργεί. Δηλαδή, τώρα εμείς είμαστε από άλλες πλευρές, εσείς είστε δάσκαλοι - καθηγητές, εμείς είμαστε του τεχνικού κόσμου, ας πούμε.

Αυτά τα δύο πρέπει να συνεργαστούνε, αλλιώς δεν έχει αποτέλεσμα. Και από το Υπουργείο εγώ δεν ξέρω τι να περιμένω, δεν ξέρω εσείς τι περιμένετε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΔΟΕ (Θ. ΚΙΚΙΝΗΣ): Τι περιμένουμε. Περισσότερη στοχοποίηση. Πάμε παρακάτω.

Πάντως σίγουρα αυτό που έθεσε ο κ. Γερμανός για τον αριθμό των μαθητών στο 15 με 18, το οποίο είναι στο πλαίσιο των αιτημάτων της Ομοσπονδίας, νομίζω αποτελεί μία επιβεβαίωση της άποψης που έχουμε για το τι πρέπει, πώς πρέπει να γίνεται η κατανομή του μαθητικού δυναμικού. Και με βάση φυσικά και τον σχολικό χώρο, πέρα από τις ανάγκες της διδασκαλίας.

Τώρα, το επόμενο ερώτημα είναι για την κα Χρονάκη, σε σχέση με τα σύγχρονα... λέει το ερώτημα ότι... μάλλον είναι θέση ερώτημα: τα σύγχρονα νεοφιλελεύθερα μοντέλα προωθούν σε μεγάλο βαθμό τη λογική του homeschooling και μιας αποσχολειοποίησης. Η λογική αυτή αξιοποιώντας την έννοια της αυτονομίας οδηγεί σε κατακερματισμό της ενιαίας κοινωνικής αντίληψης για την εκπαίδευση και την εκπαιδευτική διαδικασία, ενισχύοντας τελικά την όξυνση των κοινωνικών ανισοτήτων. Θεωρώ λέει ο υποβάλλον το ερώτημα, ότι χρειάζεται όταν τίθενται ζητήματα εναλλακτικών μοντέλων να

λαμβάνουμε υπόψη μας τον υπαρκτό νεοφιλελευθερισμό και την πολιτική της κατηγοριοποίησης που προωθεί.

Δεν ξέρω αν θέλετε να το σχολιάσετε.

M. ΧΡΟΝΑΚΗ: Ναι, γιατί το έχω ακούσει πολλές φορές, πιθανόν και απ' το ίδιο άτομο, δεν ξέρω ποιος μπορεί να είναι.

Υπάρχουν δύο ζητήματα: το ένα είναι ότι εγώ δεν έχω καμία επίδραση στις πολιτικές ή οτιδήποτε, οπότε κάνω μία λίγο θεωρητική έρευνα. Τα προβλήματα του homeschooling είναι και άλλα, είναι ότι τα παιδιά περνάνε μόνα τους, είναι ότι οι γονείς δεν μπορούν να το αντέξουνε, επίσης ότι μερικές καλές ιδέες ανατρεπτικές στην αρχή τους ή στη φιλοσοφία τους έχουν ιδιοποιηθεί, τις έχουν ιδιοποιηθεί οι φορείς όπως το Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ. Δηλαδή, όταν πιθανόν τα πράγματα είναι ρευστά πολιτικά και κοινωνικά, ναι, μία καλή ιδέα μπορεί να μετατραπεί στο αντίθετό της και αυτό μπορεί να γίνεται, να γίνει και με το homeschooling, δηλαδή πρέπει να υπάρχουν κάποιες δικλίδες ασφαλείας, τις οποίες εγώ δεν είμαι αρμόδια αυτή τη στιγμή, μπορώ να σκεφτώ μερικά πράγματα αν το δουλέψω το θέμα.

Από την άλλη, στην περίοδο της καραντίνας, της διπλής καραντίνας στον κορωνοϊό, πολλοί γονείς έκαναν homeschooling στην Αγγλία κυρίως που ξέρω, για δύο λόγους, εντελώς αντίθετοι μεταξύ τους. Ο ένας ήτανε ότι φοβόντουσαν τη «μόλυνση» (σε εισαγωγικά) και ο άλλος ήτανε ότι δεν θέλαν τα παιδιά τους να φοράνε μάσκες και να ακούνε αυτή την προπαγάνδα στο σχολείο, τα οποία είναι εντελώς αντίθετα μεταξύ τους. Οπότε και οι γονείς που ενδιαφέρονται για το homeschooling, άλλοι μπορεί να είναι ακραία συντηρητικοί και να μη θέλουν τα παιδιά τους να συγχρωτίζονται με τα λαϊκά στρώματα, ας πούμε που μπορεί να συμβαίνει στην Αμερική, και άλλοι είναι αυτοί που ξέρω εγώ στην Ελλάδα γιατί είμαστε μετρημένοι νομίζω, κάποιιοι που αντιδρούν στο υπάρχον σχολικό σύστημα λόγω του τρόπου που συμπεριφέρεται στα παιδιά και το τι είδους γνώση προωθεί. Όχι επειδή θέλουνε να ενισχύσουνε ένα νεοφιλελεύθερο μοντέλο. Κάθε άλλο, το αντίθετο ακριβώς.

Και στην πραγματικότητα εγώ ως Μυρτώ, ως μαμά και ως εκπαιδευτικός ας πούμε στο Πανεπιστήμιο, είμαι -πώς το λένε;- 100% υπέρ

των παρεμβάσεων που προτείνει ο κ. Γερμανός και αντίστοιχα για μεγαλύτερα παιδιά, δηλαδή δημοκρατική παιδεία.

Είμαι σε έναν Σύλλογο στην Ελλάδα και σε ένα Διεθνές Δίκτυο που λέγεται European Education - A Democratic Education Community που υπερασπίζεται, εξερευνά και συνδιαλέγεται με άλλους, με άλλες χώρες και με αυτό που λέμε δημοκρατικό σχολείο.

Πρόπερσι έγινε το Φεστιβάλ του Summerhill, εκεί πήγαν όλοι εκεί, εκτός από μένα γιατί δεν μπορούσα να κυκλοφορήσω με το αναπηρικό μου αμαξίδιο.

Να, ναι, αυτό. Δηλαδή, η θέση μου είναι αυτό: της ελευθεριακής εκπαίδευσης ή δημοκρατικής, εν πάση περιπτώσει.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΔΟΕ (Θ. ΚΙΚΙΝΗΣ): Μάλιστα.

Δ. ΓΕΡΜΑΝΟΣ: Αν μου επιτρέπετε μία μικρή παρέμβαση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΔΟΕ (Θ. ΚΙΚΙΝΗΣ): Βεβαίως. Βεβαίως.

Δ. ΓΕΡΜΑΝΟΣ: Εγώ θα θεωρήσω ότι αυτό που είναι πολύ ενδιαφέρον είναι η σύνθεση στοιχείων από τέτοια μοντέλα που έχουνε δώσει τις αποδείξεις τους σε άλλες κοινωνίες, η σύνθεση με τα δικά μας, όχι στο στυλ να μιμηθούμε, γιατί αυτό το μοντέλο δεν ξέρω αν με το μοντέλο με την κοινωνική οργάνωση την ελληνική είναι εύκολο να εφαρμοστεί, καταρχήν με τις αντιλήψεις που υπάρχουν στις οικογένειες.

Ωστόσο έχει πάρα πολύ γοητευτικά στοιχεία και θα μπορούσαμε πάρα πολλά τέτοια στοιχεία να τα εντάξουμε, έστω και πειραματικά, στον τρόπο που λειτουργεί το δημόσιο σχολείο.

Ένα απ' τα προβλήματα ας πούμε είναι η κοινωνική οργάνωση στην Ελλάδα, δηλαδή για να κάνεις το σχολείο από το σπίτι σημαίνει ότι πρέπει να υπάρχουν ενήλικες στο σπίτι οι οποίοι να παρακολουθούνε ξέρω 'γώ το τι χρειάζεται εν πάση περιπτώσει, δεν σημαίνει ότι τα παιδιά και μόνα τους δεν μπορούν να χειριστούν τη διαδικασία. Ή διάφορες άλλες παραμέτρους που δεν φυσικά έχω μελετήσει εδώ να τις πω, αλλά αισθάνομαι ότι θα πρέπει όταν ασχολούμαστε μ' αυτά τα θέματα να κοιτάμε και να τα τοποθετούμε στο κοινωνικό πλαίσιο στο οποίο - από το οποίο προέρχονται.

Αυτό ήθελα να πω, είναι πάρα πολύ ενδιαφέροντα τα παραδείγματα και νομίζω ότι θα πρέπει όντως να αξιοποιηθούνε, τουλάχιστον στο μέρος που είναι εφικτό κάποια δικά τους κομμάτια να συνδυαστούν δημιουργικά με αυτά που μας απασχολούν σήμερα για να βελτιωθεί το ελληνικό σχολείο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΔΟΕ (Θ. ΚΙΚΙΝΗΣ): Τώρα, πάμε στα άλλα ερωτήματα που ούτως ή άλλως είναι κοινά.

Έχουμε κατά καιρούς ακουστεί παράπονα για τα σχολεία που φτιάχτηκαν με Σύμπραξη Δημόσιου - Ιδιωτικού Τομέα, τα ΣΔΙΤ, και δεν είναι επαρκώς λειτουργικά, σαν να φτιάχτηκαν από ανθρώπους που δεν ξέρουν σε βάθος τον τρόπο λειτουργίας του σχολείου και τις ανάγκες του. Έχετε εμπειρία από τέτοια σχολεία; Επίσης, έχετε άποψη για την κατάργηση του Οργανισμού των Σχολικών Κτιρίων, τι αποτέλεσμα είχε στον σχεδιασμό των νέων κτιρίων;

Είναι και για τους δύο τώρα, οπότε...

Μ. ΧΡΟΝΑΚΗ: Εμείς;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΔΟΕ (Θ. ΚΙΚΙΝΗΣ): Ναι.

Μ. ΧΡΟΝΑΚΗ: Κοιτάξτε, για τα ΣΔΙΠ τα σχολεία, δεν το έχω παρακολουθήσει, δεν μου έτυχε να πάνε τα παιδιά μου όλα αυτά τα χρόνια.

Για την κατάργηση του Οργανισμού Σχολικών Κτιρίων, εε συνέχεια δεν συμβαίνει αυτό; Κομμάτια του Δημοσίου καταργούνται, δίνονται στους ιδιώτες. Είμαι πολύ αρνητική σε αυτό.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΔΟΕ (Θ. ΚΙΚΙΝΗΣ): Μετεξελίχθηκε στην ΚΤΥΠ, μία άλλη εταιρεία, αλλά όχι με την έννοια που ήτανε ο ΟΣΚ.

Μ. ΧΡΟΝΑΚΗ: Εε ναι, γιατί όταν είναι κάτι Δημόσιο και είναι Οργανισμός έχει και άλλες δυνατότητες, δηλαδή να διαχειρίζεται δημόσιο χρήμα και να έχει και κατευθύνσεις. Όταν είναι σκόρπιος σε διάφορα κομμάτια, γίνεται πολύ πιο δύσκολο αυτό. Οπότε, ναι, όχι, προσωπικά θεωρώ ότι ήτανε ένα λάθος αυτό, αλλά επίτηδες, δεν έγινε κατά λάθος. Αυτά.

Δ. ΓΕΡΜΑΝΟΣ: Και εγώ θεωρώ ότι ο Οργανισμός Σχολικών Κτιρίων από συστημική άποψη είχε πολύ πιο... έδινε πολύ πιο θετικές δυνατότητες, εγώ είναι αλήθεια ότι επικεντρώνομαι στις έρευνές μου στο τι μοντέλο προωθεί η κάθε Αρχή που έχει σχέση με τον σχολικό χώρο στην Ελλάδα, βρήκα ότι δεν

άλλαξε τίποτε γιατί το μοντέλο το οποίο εκπορεύεται από άποψη ποιοτική, εκπορευόταν απ' τον Οργανισμό Σχολικών Κτιρίων και αυτά που προτείνει σήμερα η Τεχνική Υπηρεσία του Υπουργείου Παιδείας δεν έχουν μεγάλες διαφορές.

Ωστόσο από οργανωτική και συστημική άποψη και εγώ θεωρώ ότι ήταν καλό να υπάρχει ο Οργανισμός Σχολικών Κτιρίων ή κάποιος άλλος Οργανισμός που να συγκεντροποιεί, να ενοποιεί την έρευνα για τα σχολικά κτίρια με την παραγωγή των σχολικών κτιρίων. Η κοινωνία εξελίσσεται και δεν είναι δυνατόν αρχές σχεδιασμού που ίσχυαν το 1962 που ιδρύθηκε ο Οργανισμός Σχολικών Κτιρίων να ισχύουνε και σήμερα ή να «τροποποιούνται», οι λέξεις «τροποποιούνται» σε εισαγωγικά, με μικρές ενέσεις διαφορετικότητας, οι οποίες όμως είναι ανώριμες ποιοτικά και ποσοτικά ανεπαρκείς για να αλλάξουν το μοντέλο το οποίο διακινείται από επίσημη προέλευση.

Από άποψη συστημική και οργανωτική νομίζω θα ήτανε πολύ καλό να υπάρχει Οργανισμός ή κάποιος αντίστοιχος Φορέας. Άρα συμφωνώ με την κα Χρονάκη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΔΟΕ (Θ. ΚΙΚΙΝΗΣ): Νομίζω ότι το ερώτημα που έθεσε ο συνάδελφος έχει να κάνει για τα ΣΔΙΤ, αναφερόμενος και στους χώρους τους οποίους αυτά διαθέτουν με το χρώμα που θίξατε και εσείς προηγουμένως, κ. Γερμανέ, σε σχέση με τον σχεδιασμό και την καταλληλότητα των κτιρίων, όπως σχεδιάζονται σε σχέση με την επάρκειά τους για συγκεκριμένες μεθόδους διδασκαλίας. Εδώ δεν μιλάμε μόνο για μεθόδους, αλλά τα νέα κτίρια που παραδίδονται τα τελευταία χρόνια δεν εξυπηρετούν καν τις ανάγκες του ολοήμερου σχολείου, το οποίο υποτίθεται ότι είναι το μοντέλο το οποίο έχει υιοθετηθεί από την ελληνική πολιτεία για να υπάρχει αυτή τη στιγμή.

Επομένως, νομίζω...

Δ. ΓΕΡΜΑΝΟΣ: Ποιο μοντέλο είπατε (:), δεν ακούστηκε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΔΟΕ (Θ. ΚΙΚΙΝΗΣ): Του ολοήμερου σχολείου.

Δ. ΓΕΡΜΑΝΟΣ: Το ολοήμερο σχολείο, ναι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΔΟΕ (Θ. ΚΙΚΙΝΗΣ): Δηλαδή το ζητούμενο των χώρων που μπορεί να λειτουργήσει σωστά και πλήρως ένα ολοήμερο σχολείο δεν δείχνει να..., δεν φαίνεται να λαμβάνεται υπόψη στους σχεδιασμούς των νέων κτιρίων

που παραδίδονται. Με ΣΔΙΤ κυρίως, αυτή είναι η μέθοδος η οποία χρησιμοποιείται τα τελευταία χρόνια, προς χρήση στα..., αφήνω δε τα προβλήματα που έχουμε με τη συντήρηση και με το πώς μπορούν να συνεργαστούν με τους Δήμους αυτού του είδους τα κτίρια που είναι πολλαπλά και αυτά.

Δ. ΓΕΡΜΑΝΟΣ: Κοιτάξτε, εγώ θεωρώ ότι όλα αυτά τα χρόνια διακινείται το ίδιο μοντέλο σχολικού χώρου, άσχετα με τι διαδικασία διοικητική και οικονομική κατασκευάζεται.

Οπότε, τα χαρακτηριστικά, τα μειονεκτήματα του μοντέλου σχολικού χώρου, ιδίως στην αίθουσα διδασκαλίας, που με τη σημερινή εκπαιδευτική μας κατάσταση είναι ο κύριος χώρος της μάθησης, θα 'ταν πολύ ωραία να επεκτείνονταν οι χώροι μάθησης και στα περιβάλλοντα που μας έδειξε η κα Χρονάκη και τα οποία και εγώ τα θεωρώ πάρα πολύ ενδιαφέροντα, αυτό το μοντέλο δεν αλλάζει, άσχετα ποιος το διακινεί οικονομικά ή διοικητικά. Και αυτό είναι το φοβερό ότι υπάρχει μία στασιμότητα του ίδιου πράγματος, του ίδιου τρόπου με τον οποίον βάζουμε τα παιδιά στο σχολείο ανεξάρτητα απ' τις δεκαετίες και από τις διοικητικές ή οργανωτικές μορφές που χρησιμοποιούνται για να παράγονται τα σχολικά κτίρια.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΔΟΕ (Θ. ΚΙΚΙΝΗΣ): Μάλιστα.

Λοιπόν, τώρα, το επόμενο ερώτημα έχει να κάνει με τα νηπιαγωγεία. Τι λέει το ερώτημα; Δόθηκε η ευκαιρία να επανασχεδιαστούν οι χώροι των νηπιαγωγείων αφού λήγει η πενταετία εφαρμογής της δίχρονης και οι ελαφρού τύπου κατασκευές σύμφωνα με τον Νόμο πρέπει να αφαιρεθούν; Έχετε κάποια γνώση για το τι θα γίνει; Σας ζητήθηκε ποτέ η γνώμη σας ή ακόμη να συμβάλλετε στον σχεδιασμό για την κατασκευή νέων διδακτηρίων;

Και στους δύο απευθύνεται το ερώτημα.

Δ. ΓΕΡΜΑΝΟΣ: Κυρία Χρονάκη, μήπως θέλετε να απαντήσετε εσείς;

Μ. ΧΡΟΝΑΚΗ: Εε όχι, αφού εγώ δεν έχω ασχοληθεί καθόλου. Εσείς θα απαντήσετε.

Δ. ΓΕΡΜΑΝΟΣ: Ωραία. Κοιτάξτε, εγώ ασχολούμαι επί πολλά χρόνια, είναι και η ειδίκευσή μου αυτό το πράγμα και το αντικείμενο της διδασκαλίας μου στο Πανεπιστήμιο, αλλά όντως δεν μας έχει ζητηθεί, δεν μου έχει ζητηθεί ποτέ, ούτε απ' την ομάδα μου ούτε από μένα.

Υπάρχει ένας έτσι άκαμπτος, άκαμπτος μιλάμε ως προς την προσέγγιση του σχολικού χώρου, ένας άκαμπτος μηχανισμός ο οποίος προσεγγίζει τον σχεδιασμό και τη δημιουργία σχολικών κτιρίων και μάλιστα ούτε καν τον σχεδιασμό, υπάρχουν πρότυπα σχολικών κτιρίων τα οποία με τον Οργανισμό Σχολικών Κτιρίων εφαρμόζονταν σε οποιοδήποτε μέρος της Ελλάδας και προσπαθούσαν οι Τοπικές Αρχές να προσαρμόσουν τα μοντέλα που έρχονταν σαν θωρηκτά έτσι από τον Οργανισμό, να τα προσαρμόσουνε στις απαιτήσεις των οικοπέδων.

Αυτό είναι που συμβαίνει. Δεν υπάρχει κάτι διαφορετικό και αυτό είναι κάτι που πρέπει οπωσδήποτε να αναμορφωθεί, δηλαδή αν θέλουμε να 'χουμε σύγχρονη εκπαίδευση είναι απαραίτητο να 'χουμε τους χώρους που εξυπηρετούν τη σύγχρονη εκπαίδευση. Αυτοί οι χώροι ακόμα δεν έχουν περάσει στον σχεδιασμό των επίσημων Ελληνικών Αρχών.

Αυτή είναι η δική μου η εμπειρία και η πρόσφατη εμπειρία μου από αυτό ήταν πριν από δύο μήνες που είχα συζητήσει σχετικά πράγματα στο Υπουργείο.

Δεν κατηγορώ κανέναν, απλώς λέω ότι η γραμμή η κυρίαρχη που ακολουθείται για την παραγωγή του σχολικού χώρου, πρώτον: δεν συνδέεται με μία διαρκή προσπάθεια βελτίωσης του μοντέλου που προτείνεται χάρη στις έρευνες επ' αυτού του μοντέλου με τις σημερινές συνθήκες, για να δούμε πόσοι εκπαιδευτικοί σημερινοί που έχουνε σύγχρονες γνώσεις, αυτές που δίνουμε απ' τα Πανεπιστήμια, μπορούν να αξιοποιήσουν τις σύγχρονες γνώσεις τις παιδαγωγικές και τις μαθησιακές στον χώρο που τους προσφέρεται, και βέβαια να υπάρχει ίσως και μία πιο ορθολογική κατανομή πόρων και διαδικασιών.

Αυτό είναι ένα σοβαρό θέμα που πρέπει να λυθεί πάντως, αλλιώς δεν θα υπάρξει, κατά τη γνώμη μου, καμία αλλαγή πάνω στο αντικείμενο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΔΟΕ (Θ. ΚΙΚΙΝΗΣ): Μάλιστα.

Δ. ΓΕΡΜΑΝΟΣ: Και συγγνώμη αν μιλάω απόλυτα αλλά τόσα χρόνια αυτό το πράγμα γίνεται.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΔΟΕ (Θ. ΚΙΚΙΝΗΣ): Νομίζω έχετε κατακτήσει το δικαίωμα να το κάνετε.

Λοιπόν, το επόμενο ερώτημα, όπως και το μεθεπόμενο, έχουν παρεμφερή στόχευση. Η διαμόρφωση μιας τάξης επηρεάζεται σε μεγάλο βαθμό από τον όγκο και τη δυσκολία της ύλης των αναλυτικών προγραμμάτων καθώς και την ανυπαρξία βιβλιοθηκών, αιθουσών πολλαπλών χρήσεων σε πολλά σχολεία. Μήπως χρειαζόμαστε ένα σχεδιασμό υποδομών για όλα τα σχολεία;

Και το επόμενο ερώτημα το οποίο θα σας το υποβάλλω μαζί: η σωστή διαμόρφωση του σχολικού χώρου μπορεί να βοηθήσει τους μαθητές να καλλιεργήσουν την κριτική και τη δημιουργική τους σκέψη;

M. ΧΡΟΝΑΚΗ: Εε τι να πούμε τώρα; Νομίζω ο κ. Γερμανός το 'χει κάνει το δεύτερο για την..., βέβαια ήτανε πιο μικρά παιδιά, εδώ είναι και μεγαλύτερα.

Το πρώτο ερώτημα;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΔΟΕ (Θ. ΚΙΚΙΝΗΣ): Έχει να κάνει ότι η διαμόρφωση μιας τάξης επηρεάζεται σε μεγάλο βαθμό απ' τον όγκο και τη δυσκολία της ύλης των αναλυτικών προγραμμάτων καθώς και την ανυπαρξία βιβλιοθηκών, αιθουσών πολλαπλών χρήσεων σε πολλά σχολεία. Μήπως χρειαζόμαστε ένα σχεδιασμό υποδομών για όλα τα σχολεία;

M. ΧΡΟΝΑΚΗ: Ναι. Ναι, ναι. Κρίνοντας από τα παιδιά μου, κυρίως το μικρότερο, δεν νομίζω ότι επηρεάζει την ύλη. Η εντύπωσή μου είναι, και ελπίζω να μη με διαψεύσετε ως δάσκαλοι, ότι η ύλη στο δημοτικό δεν είναι και τόσο μεγάλη, είναι ο τρόπος που τη διαχειρίζονται και προσπαθούν να τη μεταδώσουνε. Αν αναλάμβανε ένα - δύο άτομα ή μια ομάδα, η ύλη του δημοτικού σχολείου πιστεύω ότι θα τελείωνε σε ένα χρόνο.

Οπότε δεν είναι ο όγκος της ύλης που είναι το πρόβλημα, ούτε ίσως και η έλλειψη βιβλιοθηκών, γιατί βιβλιοθήκες, ναι, ίσως αν τις διαχειρίζονταν σωστά οι δάσκαλοι να λειτουργούσανε, αλλά εμείς έχουμε βιβλιοθήκη, δεν τη χρησιμοποίησαν ποτέ.

Οπότε ναι, είναι και τα 2, δηλαδή νομίζω ότι δεν είναι το πρόβλημα το μέγεθος σε σχέση με την ύλη. Το πρόβλημα είναι η ύλη η ίδια. Ένα αυτό. Ναι, ΟΚ.

Και για την κριτική, ναι, το απάντησε ο κ. Γερμανός.

Σε σχέση με το γυμνάσιο και το λύκειο, εγώ πήγα σε ιδιωτικό γυμνάσιο στο γερμανικό, τα μισά μαθήματα τα κάναν οι Γερμανοί, είχαν άλλες αίθουσες, άλλους χώρους, άλλο τρόπο διδασκαλίας. Είχαμε πειράματα, είχαμε αίθουσα ζωγραφικής, είχαμε αίθουσα μουσικής, είχαμε πιάνο. Οπότε, ναι, ήταν και οι χώροι διαφορετικοί, ο εξοπλισμός διαφορετικός, το μέγεθος διαφορετικό και οι δάσκαλοι διαφορετικοί, οι καθηγητές, οπότε, πρέπει να αλληλοεπιδρούν αυτά τα δύο, πάντα, δεν μπορεί να 'ναι μόνο το ένα ή μόνο το άλλο. Δεν μπορεί στο Γυμνάσιο του βόλου, το 1^ο Γυμνάσιο που το βαφτίσαμε και -πώς το λένε;- Πρότυπο, με τις ίδιες αίθουσες, τους ίδιους χώρους, την ίδια διαρρύθμιση και την ίδια ύλη να αναπτύξει κριτική ικανότητα.

Όχι, εγώ έχω παραιτηθεί μετά από τόσα χρόνια με τα παιδιά μου στο σχολείο, όχι, δεν είναι.

Πρέπει να αλλάξουν και τα δύο και επειδή απ' τους σχολικούς χώρους δεν υπάρχουν χρήματα και δεν υπάρχει και ενδιαφέρον, οι καθηγητές από ένα σημείο και μετά παραιτούνται οι άνθρωποι γιατί δεν βλέπουνε μέλλον.

Δεν ξέρω τι μπορεί να αλλάξει. Εγώ είμαι έτοιμη να μεταναστεύσω, αν είχα τη δυνατότητα θα έφευγα. Αυτό, συγγνώμη, ναι. Σταματάω.

Δ. ΓΕΡΜΑΝΟΣ: Εγώ θεωρώ ότι υπάρχουν δύο πλευρές στο θέμα, η πρώτη είναι: τι σχολικό χώρο ως κατασκευή και ως..., όχι ως κατασκευή, ως διαρρύθμιση και ως αισθητική προσφέρουμε στο σχολείο, και δεύτερον: πώς αυτά, όπως είπε πολύ εύστοχα και η κα Χρονάκη, πώς αυτά τα χρησιμοποιούμε. Τα χρησιμοποιεί ο εκπαιδευτικός στο πλαίσιο της μαθησιακής διαδικασίας.

Εγώ αυτή την ιστορία με το αν θα πρέπει να υπάρχουν ειδικές αίθουσες ή όλα να γίνονται σε μία αίθουσα, είναι ένα ζήτημα το οποίο επί χρόνια συζητιέται στην ελληνική εκπαίδευση, αλλά νομίζω ότι και τα 2 μπορούν να λειτουργήσουν θετικά, εξαρτάται από τη διδακτική προσέγγιση, δηλαδή όταν συζητάμε για σχολικά κτίρια κάθε φορά πρέπει να 'χουμε στο πίσω μέρος του μυαλού μας αυτό το οποίο λέω εγώ: η χρησιμοποίηση του χώρου. Δηλαδή, πώς μπορεί να αξιοποιηθεί η δυνατότητα που προσφέρει ο χώρος, οι δυνατότητες, στο πλαίσιο της μαθησιακής διαδικασίας.

Εάν έχουμε τη βιβλιοθήκη στην τάξη και είναι ένα νεκρό - ένα νεκρό κομμάτι του χώρου, είτε την έχουμε είτε δεν την έχουμε είναι το ίδιο. Αν την έχουμε και χρησιμοποιείται απ' τον εκπαιδευτικό συνεχώς για να παίρνει παραδείγματα, για να βοηθάει τα παιδιά να ψάχνουν και να μαθαίνουν αναζήτηση - αναζήτηση στον χώρο με βάση τις εννοιολογικές κατευθύνσεις της μαθησιακής διαδικασίας, όλα αυτά τα πράγματα μπορεί να αναδείξουν την παρουσία της βιβλιοθήκης πάρα πολύ χρήσιμη, σε κάτι το πάρα πολύ χρήσιμο. Αλλά άμα δεν δουλεύει έτσι ο εκπαιδευτικός, είτε η βιβλιοθήκη είναι μέσα στην τάξη - είτε είναι έξω από την τάξη, είναι απύσχα, καταλάβετε;

Και βέβαια έχουμε και εκείνο το οποίο το 'χω δει πάρα πολλές φορές σε δικές μου έρευνες και παρεμβάσεις: το μην πηγαίνεις, παιδί μου, στη βιβλιοθήκη γιατί θα κοπείς. Δεν ξέρω αν σας έχει πάει στη δική σας, έχει περάσει στη δική σας εμπειρία. Είναι κάτι μεταλλικές βιβλιοθήκες από τον Οργανισμό των Σχολικών Κτιρίων οι οποίες είναι αχρησιμοποίητες, έχουν τζάμια τα οποία κινούνται για να ανοίξει η βιβλιοθήκη και να 'χεις πρόσβαση στα βιβλία τα οποία κινούνται, αν είναι δυνατόν, επάνω σε μεταλλικές ροδέλες, με αποτέλεσμα το τζάμι να φθίρεται, να χαλάει και να γίνεται κοφτερό. Και αυτό ακόμα, όσο και αν φαίνεται αστείο, είναι πολύ σοβαρό, με γέλια το λέω, γιατί πώς θα χρησιμοποιήσεις τη βιβλιοθήκη αν φοβάσαι ότι θα χρειαστείς και τραυματιοφορέα μετά από λίγο. Δηλαδή έχω δει περιπτώσεις που κόβονται δάχτυλα, έχουμε τέτοια πράγματα, γιατί τα παιδιά δεν φαντάζονται ότι υπάρχει τέτοιο πράγμα την ώρα που πάνε να ανοίξουνε ένα τζάμι για να πάρουν ένα βιβλίο.

Αυτό σαν προσωπική εμπειρία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΔΟΕ (Θ. ΚΙΚΙΝΗΣ): Μάλιστα.

Μ. ΧΡΟΝΑΚΗ: Εγώ θα διαφωνήσω λίγο με τον κ. Γερμανό στο ότι είτε είναι στην αίθουσα - είτε όχι δεν έχει και πολλή σημασία. Σε σχέση με μερικά πράγματα, όχι με το αν θα κάνεις αγγλικά στην αίθουσα ή μαθηματικά.

Αλλά αν έχεις μια αίθουσα μουσικής με μουσικά όργανα, μονίμως εγκατεστημένα εκεί και όχι η δασκάλα να πηγαίνοφέρνει το δικό της αρμόνιο απ' το σπίτι, να το κουβαλάει, και μπορεί να έχεις όργανα, όπως έχει και ένα ωδείο, γιατί ένα μεγάλο σχολείο με 200 μαθητές - 250 είναι σαν μεγάλο ωδείο. Θα είχε διαφορετική ατμόσφαιρα, διαφορετική αίσθηση και διαφορετικό

ενδιαφέρον ότι είναι ο χώρος που παίζουμε μουσική. Και αντίστοιχα ο χώρος για ζωγραφική, γιατί εκεί μπορείς να έχεις και τα αναλόγια, μπορείς να λερώνεις το πάτωμα, να λερώνεις τους τοίχους, οπότε έχει μια σημασία να υπάρχουν και αυτές οι υποδομές.

Εγώ δεν τις έχω δει σε ελληνικό σχολείο πάντως και δεν περιμένω ότι θα μάθουν μουσική όπως δεν μάθανε τόσα χρόνια τα παιδιά μου. Ούτε και ζωγραφική βέβαια. Δηλαδή είναι και αυτό το θέμα, ότι χρειάζεται να μεταβαίνεις σε ένα άλλο σημείο όπου το ταυτίζεις με αυτή τη δραστηριότητα: τη ζωγραφική, την τέχνη, τη μουσική και το τραγούδι. Και αυτό τους δημιουργεί και μια διαφορετική διάθεση, το κάνει και λιγότερο βαρετό και για τους εκπαιδευτικούς, νομίζω.

Δ. ΓΕΡΜΑΝΟΣ: Εγώ συμφωνώ μ' αυτό που λέτε, ίσως επικεντρώθηκα στο θέμα της ύπαρξης βιβλιοθήκης μέσα στην τάξη και ότι...

Μ. ΧΡΟΝΑΚΗ: Ναι, καλά το φαντάζομαι ότι..., ναι.

Δ. ΓΕΡΜΑΝΟΣ: Ναι, ήθελα να τονίσω ότι..., αλλά αυτό που έχω να πω είναι ότι προτείνονται από το πρόγραμμα μαθημάτων του Υπουργείου αίθουσες οι οποίες ταιριάζουν με το αναλυτικό πρόγραμμα, οι οποίες στο προτεινόμενο κτιριολογικό πρόγραμμα της Τεχνικής Υπηρεσίας δεν προβλέπονται. Δεν υπάρχουνε.

Δηλαδή είναι σαν μία Υπηρεσία του Υπουργείου να μην επικοινωνεί με την άλλη. Αυτό το πράγμα είναι μία διοικητική ακαμψία και αστοχία που δεν την περίμενα να τη δω δηλαδή, σήμερα. Και είμαι πραγματικά, επιτρέψτε μου να πω, ενοχλημένος από αυτή την κατάσταση. Γιατί χρόνια ασχολούμαι με τα σχολικά κτίρια και τη μαθησιακή διαδικασία και την εξέλιξη και των δύο παράλληλα, και βλέπω ότι από κει που εκπορεύεται αυτό το πράγμα υπάρχει μία αδράνεια που αναρωτιέσαι τελικά τι θέλει. Τι θέλει αυτός ο μηχανισμός; Θέλει την πρόοδο που λέει, το ένα χέρι με τα μαθησιακά, με τα προγράμματα μαθημάτων ή δεν θέλει την πρόοδο που λέει με το άλλο χέρι, με τις προδιαγραφές χώρου που προτείνει;

Καταλάβετε; Αυτή είναι η κατάσταση. Πρέπει να βγούμε από τις πόρτες τους ο καθένας και να δουν τι λέει ο διπλανός, δηλαδή είναι μία κατάσταση πια που δνε υποφέρεται. Τι να σας πω; Συγνώμη κιάλας, αλλά είναι κάτι που το βίωσα ξανά πρόσφατα και δεν έχει σχέση με τα πολιτικά κόμματα.

Έχει σχέση με την ύπαρξη ενός μηχανισμού ο οποίος είναι πώς το λένε (;), δεν είναι ευαίσθητος, δεν λέω τη λέξη αναίσθητος, δνε είναι ευαίσθητος στα μηνύματα τα διαφορετικά από αυτό το οποίο προάγει ο ίδιος. Αυτό το πράγμα. Και σ' αυτό πιστεύω ότι η αλληλεπίδραση με την κοινωνική πραγματικότητα και την πραγματικότητα των εκπαιδευτικών θα βοηθούσε πολύ αν ήταν πολύ πιο ισχυρή και πολύ πιο ενσωματωμένη στον τρόπο λειτουργίας των θεσμών.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΔΟΕ (Θ. ΚΙΚΙΝΗΣ): Μάλιστα. Λοιπόν, αυτά ήταν και τα τελευταία ερωτήματα που έχουν υποβληθεί στη φόρμα στο YouTube, επομένως νομίζω ότι κάπου εδώ εάν δεν έχετε κάτι εσείς να προσθέσετε.

Μ. ΧΡΟΝΑΚΗ: Ναι, εγώ θέλω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΔΟΕ (Θ. ΚΙΚΙΝΗΣ): Ναι.

Μ. ΧΡΟΝΑΚΗ: Δεν είναι άμεσα σχετικό με το αντικείμενο αλλά είναι κοινό πεδίο και με την εκπαιδευτική διαδικασία και με το..., ότι αν δεν θέλουμε να υποβαθμιστεί η ζωή μας και η εκπαίδευση σε μια ψηφιακή πραγματικότητα που όλα είναι διαμεσολαβημένα από μια οθόνη και από το internet, γιατί τα παιδιά της ηλικίας του γιού μου έτσι ζούνε, και μέσα στο σχολείο και ζούνε μέσα από τα βιντεοπαιχνίδια, και απ' ό,τι αντιλαμβάνομαι οι οικογένειες δεν μπορούν να πάν' να κόψουνε πολύ εύκολα αυτή τη δράση. Ενώ αν υπήρχε το σχολείο που οραματιζόμαστε, ας πούμε, με τους κατάλληλους χώρους και την κατάλληλη παιδαγωγική μέθοδο για την αλληλεπίδραση με την κοινωνία, τη φύση και την πόλη και τη ζωή, ναι, αυτή η ψηφιοποίηση της ζωής των παιδιών θα είχε ανακοπεί.

Το καταθέτω ως προβληματισμό, γιατί με δυσκολεύει πάρα πολύ στη σχέση μου με τα παιδιά μου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΔΟΕ (Θ. ΚΙΚΙΝΗΣ): Κύριε Γερμανέ, θέλετε κάτι να πείτε για να το κλείσουμε;

Δ. ΓΕΡΜΑΝΟΣ: Κοιτάξτε, εγώ, καταρχήν, να ευχαριστήσω και πάλι που με καλέσατε, μου δώσατε την ευκαιρία να επικοινωνήσω με τον κόσμο των εκπαιδευτικών άλλη μια φορά, να ζητήσω συγνώμη αν καμιά φορά γίνομαι και λίγο ακραίος στις εκφράσεις μου, γιατί πραγματικά έχω κουραστεί να βλέπω την αναπαραγωγή της ίδιας εικόνας επί δεκαετίες, συμφωνώ και εγώ με την κα Χρονάκη ότι όταν το παιδί εγκλωβίζεται στην τηλεόραση ακόμα και σαν

εκπαιδευτική διαδικασία, χάνει αυτό τον πλούτο της καθημερινής ζωής του που του προσφέρει η κοινωνική αλληλεπίδραση

Αυτό το πράγμα είναι πάρα πολύ σημαντικό για την ομαλή ανάπτυξη των παιδιών. Και επειδή τώρα δεν έχουμε τους περιορισμούς της πανδημίας, πιστεύω ότι αν το σχολείο έδινε έμφαση σε προγράμματα επαφής, κοινωνικής αλληλεπίδρασης και πολιτιστικής αλληλεπίδρασης, ενταγμένα όμως στην καθημερινή μαθησιακή διαδικασία, θα ήταν πάρα πολύ ευχάριστο, πολύ πιο ευχάριστο απ' ό,τι συμβαίνει σήμερα και πολύ πιο ενδιαφέρον για τα παιδιά και για τις οικογένειες, η καθημερινότητα του σχολείου.

Αυτό ήθελα να πω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΔΟΕ (Θ. ΚΙΚΙΝΗΣ): Πολύ ωραία. Εγώ θέλω να σας ευχαριστήσω εκ μέρους του Διοικητικού Συμβουλίου της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας για την παρουσία σας στη σημερινή μας εκδήλωση, νομίζω ότι γίναμε κατά πολύ πλουσιότεροι σε θέματα τα οποία αγγίζουν την καθημερινότητα τη σχολική, με έναν τρόπο που δυστυχώς εμείς δεν μπορούμε να τη ρυθμίσουμε και με έναν τρόπο ο οποίος πραγματικά ταλαιπωρεί και τους μαθητές και τους εκπαιδευτικούς στην καθημερινότητά τους.

Επειδή οι εκδηλώσεις αυτές, σήμερα είναι η τελευταία διαδικτυακή εκδήλωση για τη φετινή σχολική χρονιά, δηλαδή έκλεισε ο κύκλος και ο 2^{ος} κύκλος, είναι η δεύτερη χρονιά που γίνονται αυτές οι δράσεις, οι οποίες έγιναν στο πλαίσιο της ανάπτυξης των ενιαίων κειμένων που επελέγησαν σαν ένας εναλλακτικός τρόπος αποφυγής της κατηγοριοποίησης που επέλεξε το Υπουργείο Παιδείας να εφαρμόσει σε σχέση με τις σχολικές μονάδες.

Και επειδή υπήρξε και ένα πολύ ενδιαφέρον άρθρο σε σχέση με τη δράση της Ομοσπονδίας σε μία απ' τις εφημερίδες και μέσω ενός αρθρογράφου ο οποίος έχει, μαζί με άλλους, τα τελευταία χρόνια επιδοθεί οικειοθελώς άραγε (;), στο να κρίνει δυσμενώς τις δράσεις της Ομοσπονδίας, χαρακτηρίζοντας και τα ενιαία κείμενα και τις απεργιακές της δράσεις με ποικίλους χαρακτηρισμούς, θα ήθελα να πω ότι προφανώς είναι στρατευμένος σε μια λογική που λέει ότι οτιδήποτε κάνει η Ομοσπονδία είναι άρνηση και όχι θέση.

Θα ήθελα να τονίσω κλείνοντας αυτό τον κύκλο και των φετινών εκδηλώσεων, ότι σ' αυτά τα δύο χρόνια έχουν πραγματοποιηθεί 22 διαδικτυακές εκδηλώσεις, κάτι που νομίζω ότι ανάλογό του δεν υπάρχει αναρτημένο πουθενά, γιατί είναι αναρτημένες όλες στο κανάλι της ΔΟΕ στο YouTube, τις οποίες παρακολούθησαν πάνω από 100 χιλιάδες εκπαιδευτικοί έως σήμερα, συμμετείχαν 51 πανεπιστημιακοί δάσκαλοι από την Ελλάδα και 8 από το εξωτερικό, συμμετείχαν άλλοι φορείς, περίπου 30 εκπαιδευτικοί μέσω του Σκασιαρχείου που αναφέρθηκε προηγούμενα, συμμετείχαν άνθρωποι της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, εκπαιδευτικοί που έχουν θέσεις Δημάρχων αλλά και μη εκπαιδευτικοί, φορείς, φιλοξενήθηκαν Φορείς Γονέων, οι οποίοι μπόρεσαν να μεταφέρουν τις απόψεις τους για τη σχολική πραγματικότητα.

Τα πρακτικά των εκδηλώσεων αυτών των διαδικτυακών ξεπερνούν τις 1.000 σελίδες αναλύσεων, αν κάποιος τα αποτυπώσει σε υλικό και θέσεων και προτάσεων. Στο πλαίσιο αυτών των δράσεων έχουν συνταχθεί 11 ερωτηματολόγια και από τα τρία σε αυτά..., σε δύο εκδόσεις για το '21 και '22 και το '22 - '23, όπου συνέβαλε και πρέπει να αναφέρω το όνομά του ο πρώην Αντιπρόεδρος και Γενικός Γραμματέας, αν δεν κάνω λάθος και για τις δύο θέσεις της ΟΙΕΛΕ και στέλεχος του ΚΑΝΕΠ της ΓΣΕΕ, ο Νίκος ο Παΐζης, ο οποίος βοήθησε σημαντικά σε όλη αυτή τη δράση, συμμετείχαν σχεδόν 6.000 εκπαιδευτικοί, ανταποκρίθηκαν στα ερωτηματολόγια αυτά και περισσότερες από 2.500 σχολικές μονάδες, δηλαδή ένας όγκος ο οποίος πραγματικά και εσείς που είστε, και το λέω για τους δύο καθηγητές, καταλαβαίνετε ότι σε επίπεδο έρευνας σημαίνουν πάρα πολύς όγκος αποτύπωσης.

Έχει ολοκληρωθεί η πρώτη επεξεργασία σε τρία ερωτηματολόγια για τα βιβλία τα σχολικά, για την ειδική αγωγή και για την επιμόρφωση.

Τώρα, όλα αυτά έγιναν, δεν θα υπήρχαν αν μετά τον πόλεμο που δέχθηκε η απεργία - αποχή που είχε κηρύξει η Ομοσπονδία δεν είχαν επιλεγεί τα ενιαία κείμενα, που στάθηκαν στα σχολεία σε κάθε φάση που χρειάστηκε, περίπου 100 σελίδες για κάθε χρονιά. Επειδή έχει γίνει πολλή κουβέντα με τον χαρακτηρισμό φασόν, αυτή ακριβώς ήταν η επιδίωξη της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας. Όχι να ελέγξει τους Συλλόγους Διδασκόντων στο τι θα πουν, αλλά στο να δώσει μία ενιαία κατεύθυνση αποτύπωσης των προβλημάτων.

Όχι ότι δεν τα ξέρει το Υπουργείο Παιδείας ή δεν είναι γνωστά σε αυτούς που τα βιώνουν, αλλά για να γίνει αποφυγή της κατηγοριοποίησης, επειδή πάρα πολλές φορές το έχουμε ακούσει να λέγεται αφοριστικά.

Γνωρίζαμε πάρα πολύ καλά ότι έχουμε έναν ενιαίο χαρακτήρα ακριβώς για να συγκεντρώσουμε με έναν ενιαίο τρόπο τα προβλήματα και γιατί έπρεπε να αποφευχθεί η κατηγοριοποίηση που βλέπαμε να έρχεται μέσα από τον Νόμο τον 4692, που εφαρμόστηκε από το Υπουργείο Παιδείας. Εδώ πάνω από 4.000 σχολικές μονάδες ανταποκρίθηκαν, με αποφάσεις των Συλλόγων Διδασκόντων και ανάρτησαν τα ενιαία κείμενα της ΔΟΕ, αυτούσια, χωρίς καμία αλλαγή.

Όλα τα παραπάνω βρίσκονται αναρτημένα στο site της ΔΟΕ. Δεν είναι κάτι κρυφό. Το επόμενο διάστημα θα προχωρήσουμε και στην έκδοση πρακτικών από τις παραπάνω δράσεις με τις ομιλίες και τις επιστημονικές τοποθετήσεις. Να πω μόνο χαρακτηριστικά γι' αυτό το μέρος του τύπου, των μέσων που αγνοούν, δείχνουν να αγνοούν τελείως το τι έχει πραγματοποιηθεί και επικεντρώνουν μόνο σε οτιδήποτε τους φαίνεται πιασάρικο ή ενδεχομένως αρνητικό για την εκπαίδευση, ότι σ' αυτές τις εκδηλώσεις παρευρέθηκαν άνθρωποι όπως ο Σπας Σάρμπελ, ένας άνθρωπος ο οποίος έχει συνεργαστεί, ο Φιλανδός παιδαγωγός και επιστήμονας και αναλυτής, ο οποίος έχει συνεργαστεί με φορείς όπως ακόμα και ο ΟΟΣΑ, για τα εκπαιδευτικά συστήματα πάρα πολλών χωρών και κυρίως για το φιλανθικό περίφημο μοντέλο, που αποδόμησαν πάρα πολλά στοιχεία τα οποία εμφανίζει ως πολύ ελπιδοφόρα η πολιτική ηγεσία του Υπουργείου Παιδείας ή η πρώην Υφυπουργός Παιδείας των Ηνωμένων Πολιτειών η κα Άριτς, η οποία αποδόμησε ένα ταυτόσημο, ένα παρόμοιο μοντέλο μ' αυτό που πάει να εφαρμοστεί αυτή τη στιγμή στην Ελλάδα.

Εμείς μέσα απ' αυτή τη δουλειά επιδιώξαμε και να δώσουμε την αποτύπωση των προβλημάτων, αλλά κυρίως μέσα από τον διάλογο που έγινε σε μια εκδήλωση όπως η σημερινή, να δώσουμε τον προβληματισμό και την επιστημονική διάσταση στα προβλήματα που αντιμετωπίζουμε καθημερινά στις σχολικές μας μονάδες.

Όλα αυτά πραγματοποιήθηκαν μέσα σε ένα κλίμα αρκετά δύσκολο, με πιέσεις, με αυθαιρεσίες, με εκβιασμούς. Δυστυχώς σε ένα

περιβάλλον που δεν τιμά τη μάθηση και δεν την προάγει και δεν προάγει και τη δημοκρατία στο σχολείο.

Βρεθήκαμε πάρα πολλές φορές στα δικαστήρια, γίναμε συχνοί θαμώνες τους, προσπαθήσαμε και συνδικαλιστικά να αντιμετωπίσουμε το ζήτημα με μια σειρά περιφερειακών συσκέψεων, περίπου 50 διαδικτυακών σε όλο αυτό το χρονικό διάστημα για τα θέματα της αξιολόγησης και το πώς πρέπει να αντιμετωπιστεί το δημόσιο σχολείο, ενώ οι Σύλλογοί μας πραγματοποίησαν πάνω από 500 διαδικτυακές συσκέψεις.

Όλα αυτά γιατί νοιαζόμαστε για την εκπαίδευση. Και το λέω όχι απολογητικά, αλλά θα μου επιτρέψετε ότι το καταθέτω για να μπορέσουμε να καταλάβουμε, να αποτυπωθεί προς την κοινωνία ποια είναι η έννοια της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας Ελλάδος που το συγκεκριμένο άρθρο απλά στέκεται, το άρθρο είναι η αφορμή προφανώς, στο τι λέμε όχι σε όλα τα σχέδια που έχουνε προταθεί για αξιολόγηση όλα αυτά τα χρόνια.

Εμείς την αξιολόγηση και των σχολείων και της δουλειάς μας και όλα αυτά επιχειρήσαμε να την κάνουμε και μέσα απ' αυτή τη διαδικασία, μ' ένα τρόπο που αρμόζει στην παιδαγωγική μας ιδιότητα.

Τώρα, η ΔΟΕ παραμένει και συνεχίζει να δίνει τον αγώνα και θα τον δώσει και την επόμενη σχολική χρονιά με όποιο τρόπο επιλέξει σε αυτή την κατεύθυνση μέχρι να έχουμε ένα σύστημα το οποίο πραγματικά να τιμά την εκπαίδευση, συνεχίζεται η δράση μας, θα συνεχιστούν, συνεχίζονται, έχουμε μπροστά μας τον αγώνα για την ατομική αξιολόγηση ο οποίος εξελίσσεται και που θεωρούμε ότι δεν είναι, δεν έχει καμία σχέση με την επιστημονική έννοια του έργου.

Εγώ θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους τους συναδέλφους που παρακολούθησαν όλες αυτές τις εκδηλώσεις όλο αυτό το χρονικό διάστημα, να ευχαριστήσω τους σημερινούς μας καλεσμένους, την κα Χρονάκη και τον κ. Γερμανό αλλά και όλους τους πανεπιστημιακούς που συνέδραμαν την προσπάθεια της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας όχι ενταγμένοι σε οδηγίες που τους δώσαμε εμείς, φαντάζομαι οι δύο ομιλητές μας μπορούν να το μαρτυρήσουν, δεν υπάρχει καμία επέμβαση στα λεγόμενα κανενός και είναι ένα ελεύθερο βήμα το οποίο πραγματικά πολλές φορές έχει διανύσει και έντονους διαλόγους, να θυμηθώ μια προηγούμενη δράση της Ομοσπονδίας,

ακριβώς γιατί νοιαζόμαστε για μια ελεύθερη έκφραση σκέψης με αφορμή τον προβληματισμό για το δημόσιο σχολείο.

Πέρα από τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου της ΔΟΕ που είναι φορείς των αποφάσεων και έχουν πάρει και την απόφαση για τη διενέργεια όλων αυτών των πραγμάτων και τη δουλειά που έχουν κάνει, υπάρχουν άνθρωποι οι οποίοι δούλεψαν πραγματικά και αισθάνομαι χρέος μου να τους αναφέρω, γιατί πρέπει και η δουλειά να ακούγεται, έτσι για την ιστορία. Λοιπόν και έχουν δουλέψει όλο αυτό τον καιρό για τα ενιαία κείμενα και για τις δράσεις της Ομοσπονδίας.

Μετά την αποχώρησή του από το Διοικητικό Συμβούλιο της Ομοσπονδίας ο Γιάννης ο Αναγνωσταράς, ο συνάδελφος ο Γιάννης ο Αναγνωσταράς, αλφαβητικά, η Αρετή η Διαμαντοπούλου, η Βάσω η Ζαρκινού, η Χριστίνα η Κουτρουβέλη, η Μάντα η Μαγιαλιού, ο Βασίλης ο Μακρής, η Γεωργία η Μούκα, ο Λάμπρος ο Νικολάρας, η Παυλίνα Νικολοπούλου που ήρθε και ως πανεπιστημιακός και συνέδραμε στην προσπάθεια της Ομοσπονδίας, η Κατερίνα η Παζιώνη, η Ελένη η Παπαποστόλου, η Άντα η Παραφόρου, ο Γιώργος ο Τζωρτζακάκης, η Ειρήνη Σκοπελίτου και η Κέλλυ η Σουκάκου, είναι τα άτομα που αφιέρωσαν πάρα πολλές ώρες δουλειάς για τη συγγραφή των ενιαίων κειμένων και έδωσαν την αφορμή και το πάτημα για να γίνουν και όλες αυτές οι εκδηλώσεις.

Δεν είναι, προς Θεού, ένα κλείσιμο με την έννοια το ότι κάνουμε, κλείνουμε ένα κεφάλαιο γιατί αυτό έκλεισε, αλλά ένα κλείσιμο με την έννοια ότι ξεκινάμε και συνεχίζουμε σε έναν δρόμο που θεωρούμε ότι είναι ιδιαίτερα επιτυχημένος και, αν μη τι άλλο, μας έφερε σε επαφή με ένα τεράστιο όγκο γνώσης, σαν και αυτό που μας πρόσφεραν και οι αποψινόι μας καλεσμένοι, αλλά και όλοι αυτοί οι οποίοι όλο αυτό το διάστημα, το χρονικό διάστημα έχουν αφιερώσει χρόνο, πολύτιμο, στο να δώσουν προς την ελληνική κοινωνία, γιατί όλες αυτές οι εκδηλώσεις είναι αναρτημένες και μπορεί ο οποιοσδήποτε να τις δει, προς την ελληνική κοινωνία, προς τους Έλληνες γονείς που θα πρέπει να τα δουν, προς τους γονείς, γιατί δεν είναι μόνο Έλληνες, συγγνώμη για τη φράση, που παρακολουθούν, που οι μαθητές..., που τα παιδιά τους βρίσκονται στο σχολείο και κυρίως είναι ένα ελεύθερο βήμα.

Ένα ελεύθερο βήμα σαν και αυτό που με προσπάθειες, σαν και αυτή, για να κλείσω όπως ξεκίνησα, που γίνονται για τη φίμωση των

εκπαιδευτικών που προσπαθούν να δείξουν πράγματα προς τους μαθητές τους και βλέπουμε να καλλιεργείται, δυστυχώς έντονα στα μέσα μαζικής ενημέρωσης, η Διδασκαλική Ομοσπονδία προσπαθεί να το σπάσει και προσπαθεί να δείξει ότι υπάρχει ο δρόμος του σχολείου, του ανοιχτού του σχολείου, του σχολείου της γνώσης και του σχολείου της προσφοράς για τους μαθητές μας.

Συγνώμη αν κούρασα, σας ευχαριστώ όλους πάρα πολύ, ευχαριστούμε και την κα Χρονάκη και τον κ. Γερμανό, θα σας δούμε δια ζώσης την κα Χρονάκη και διαδικτυακά και τον κ. Γερμανό την Τετάρτη στην εκδήλωση στην Καρδίτσα, που να πω ότι έχει να κάνει με τη συνολική ασφάλεια των σχολικών χώρων, πέρα απ' αυτά που συζητήσαμε σήμερα και η αφορμή της δόθηκε εξαιτίας του τραγικού γεγονότος που είχε συμβεί τον Δεκέμβριο στις Σέρρες και στέρησε τη ζωή από έναν μαθητή, όπως και όλα τα προβλήματα που παρουσιάζονται όλα αυτά τα χρόνια στη σχολική μας πραγματικότητα.

Εδώ είμαστε, η Διδασκαλική Ομοσπονδία, για να ανοίξουμε τον δρόμο, ελπίζουμε, σε μια γενικότερη κουβέντα για το δημόσιο σχολείο και τη στήριξή του, γιατί το δημόσιο σχολείο έχει την ανάγκη της στήριξης όλων μας για να συνεχίσει να υπάρχει, κόντρα σε όλα τα σχέδια υποβάθμισής του, κατηγοριοποίησής του, διάλυσής του.

ΛΗΞΗ ΕΡΓΑΣΙΩΝ